Ekim, 1960

YIL : 10
SAYI : 40

TÜRK MASON DERGİSİ

Kader ve İnsan 2154

Akademik haklar ve vecibeler (Sadi Irmak) 2160

Anayasa Çalışmaları 2164

Tolerans — İnsaniyet 2174

Zihnin menşeine dair (Cemil Sena) 2181

Devrim Savaşlarında Sahra Locaları 2190

Masonlukta Sembol (Necip Alsan) 2195

Eldiven neyi temsil eder (Hâmit Ören) 2200

Mason Aleminden haberler 2202

Ebedi Maşrıka intikal edenler 2204

Mason B.:. lere mahsustur

TÜRK MASON DERGİSİ : İmtiyaz sahibi : **Türkiye Mason Derneği** ★
Yazı işleri mes'ul müdürü : **HÂMİT ÖREN** ★ İdarehane : No. 111,
Tepebaşı - İstanbul ★ Nüshası : 125 kuruş, yıllık abone : 5 lira

KULEN BASIMEVİ — GALATA

TÜRK MASON DERGİSİ

(Revue trimestrielle)

Organe de la Franc-Maçonnerie Turque.

Gérant responsable : HÂMİT ÖREN

Adresse : Tepebaşı No. 111, İSTANBUL

Kader ve İnsan(*)

Şu buhranlı günlerde kader kapumuzu şiddetle çalmakta ve şimşekli, gürültülü fırtınaları andıran günlük hadiseler rahatımızı kaçırmaktadır. Bir haile havası içinde inkişaf eden dünya olayları kültürel varlığımızı tehdit etmekte, büyük manevi değerler tehlike içinde bocalamaktadır. Bütün milletlerin, halk sınıflarının hatta fertlerin kaderi bu hailenin tehdidi altındadır.

Hayatımız bir aydınlık ve karanlık savaşı manzarasındadır. Varlığımız eyiliklerimizin ihtiraslarımızla mücadele sahasını andırmaktadır. Esrarlı, somurtkan ve şaşırtıcı bir havanın tazyiki altında ezilmekte ve kara kuvvetlerin bizi yok etmek için fırsat gözetmekte olduğunu zan etmekteyiz.

Bu amansız olaylar yüzünden karanlık ıztırap gecesinin ağırlığı kurşun gibi üstümüze çökmektedir. Biz insanlar şu acayip kader gücünün karşısında neyiz? Şu nehirlerin hırçın dalgalar üstünde kamçılayarak ebediyet denizine sürüklediği buz parçaları gibi değersizmiyiz? Biçare taliimiz gayesi ve ilk sebebi (İlleti ula) karanlık örtüler altında saklı duran bir ilâhi düzenemi bağlıyız?

Kalbimizin derinliklerinden koparak bizi telaşa düşüren bu suaaler korkunç olduğu nisbette varlığımızın temellerini sarsmaktadır. Acaba günün birinde kurbanı olacağımız anlaşılmaz bir tehlike alemindemi yaşıyoruz? Acaba bütün bu keder ve üzüntüleri kaderimize atfeden kötümserler haklımıdır?

(*) Frankfurt (Main) da yayınlanan Apollon dergisinin 1960 yılının 2/2 nushasında çıkan Dr. Kurt Krippendorf B.·. bu yazısı E. Kemal Eyuboğlu B.·. tarafından dilimize çevrilmiştir.

Yoksa her şeye rağmen bu hadiseler ezeli bir nizamın hükmü altındamı cereyan etmektedir? Bu ıztırap dolu sarsıntılar arasından kurtarıcı bir ruhun ruha ferahlık veren aydınlığını görmüyormuyuz? Zahirde şaametli bir tecelli bir kudretin varlığına işaret değilmidir?

Bütün bu künhüne nufuz edilmesi güç soruların çözumu varlığımızın bekası ve ferdi hayatımızın düzeni ile ilgilidir. Kendimizi kötümser bir ruh sefaleti içinde kaderciliğin ölü durgunluğuna terk etmelimiyiz, yoksa taliimizi yenerek ona hükmetmek için elimizden geleni yapmayamı çalışmalıyız

Bütün bu soruların cevabı kader kelimesi üzerindeki anlayışımıza bağlıdır. Hayatımıza hakim olabilmemiz ve gerçek kuvvetleri kullanabilmemiş için bu anlayışın büyük önemi vardır.

Biz kaderimizle ilgili iki zıt faraziyenin tesiri altındayız : Biri tabiat üstü, deney üstü, yani irademiz dışında — Transcendental (= Mutaâl) —, öteki tabiat icabı, yani subjectif — Immanent — dir. Bu anlayışa göre birinci dünya olaylarına kendiliğinden hükmeden tabiat üstü kuvvetlerin tesiri altında olduğumuza, ikincide ise gerçek varlığımıza bağlı ve beşeri münasebetlerimizin icabı olarak iç güdümüzün, istiğdatlarımızın, eğilimllerimizin yardımı ile kendi irademize göre yaşadığımıza inanmaktayız.

Deney üstü — transcendental — kuvvetler felsefesinde tabiat üstü tanrisel ve mukaddes bir şuurun göksel hadiselere olduğu gibi bizim varlığımızada hükmederek kaderimizi, yani bizi idare ettiği kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre şeytani kuvvetler varlığımızı kökünden sarsmakta, ferdi başarılarımızı alt üst etmekte ve bizi istediği kılığa sokmaktadır.

Bu felsefeyi, bilhassa, eski Yunan trajedi şairleri Aechylos (MÖ. 526 - 456) ve Sophocles (MÖ. 495 - 405) ın

eserlerinde buluyoruz. onlara göre insanın varlığı bir teviye tanrıların tehdidi altındadır. Tanrılar dünyamızı göz altında tuttukları için insan oğlunun her an feci bir akibete sürüklenmesi beklenir; çünkü "Uluhiyet her şeyi kıskanır", insan oğlu tanrıların tahakküm, heves ve ihtiraslarına karşı her türlü himayeden mahrumdur. Pelopides ve Labdakides vak'alarında olduğu gibi insanın akıl, zekâ ve gücü ilâhi takdir karşısında çaresizliğe mahkûm kalır.

Tanrılar aynı zamanda sever ve nefret eder, takdir eder ve lânetler, aynı zamanda hem cenneti, hemde cehennemi temsil ederler. Bu yüzden (mukaddes - korkunç) bir karanlık arkasında kendilerini saklarlar. İradelerinin gerisinde akla uymayan sebeplerle belkide bizzat tanrıları bile idare eden, onlardan daha güçlü bir şeyin; kaderin esrarlı karanlıkları gizlidir.

Yunan, Yahudi ve Hiristiyan felsefesi arasındaki anlayış farklarına rağmen, son ikisinde Yehova veya allahın peşin hükümlerle kadere ve insan oğlunun hayatına hakim olduğuna inanılır. Tanrısal ruhun (Ruh-ul-kudüs) daima bize hakimdir; yaratır, idare ve yarattıklarına müdahale eder. Kendisini tanrı iradesine terk eden insan oğluna hükmederek dünya olaylarına karışır. İşte böylece eskiler, kaderin tabiat üstü bir kuvvet olarak bize hakim olduğu fikrini ifade etmiş olurlar.

Buna karşılık yeni çağ adamında gittikçe artan bir kanaatla talihine hakim olduğu ve kaderini bizzat kendisinin hazırlamakta olduğu fikri doğmaktadır. Artık tabiat kanunlarının iradesine bağlı olduğumuza inanan kalmamıştır. Dünya hilkatin büyük dramı ve insan da bu dramın yaratıcısıdır. Böylece kader fikri düzenli kanunlar altında işleyen bir dünya ile ferd arasındaki münasebetten ibaret kalmakta ve bu nizamın doğurduğu zaruretlerin objektif bir neticesi gibi görüamektedir. O halde

böyle bir anlayışa göre kaderimize hakim olmak ve bilhassa yaratıcı ve düzeltici vasıflara sahib olmak istediğimiz takdirde kendi öz varlığımızı ve bizi çevreleyen hakikatı tanımak mecburiyetinde bulunmaktayız. Doğum şartlarımız ve bu doğumla içine girdiğimiz vasat üzerinde hiç bir etkimiz olmadığı hakikattır. İlkel karakterimzi doğumumuzdan evvel bizi tesiri altında tutan aktif sebeplere bağlıdır. Bu gerçeği hatırdan çıkarmamak gerektir. O halde kaderimize dilediğimiz gibi hükmedebilmemiz için ehliyetimiz, eğilimlerimiz, güç ve istiydatlarımız üzerinde gereği gibi bilgi sahibi olmamız icabeder. Herne kadar bizi çevreleyen olayların üzerimizdeki etkisi mühim isede her şeyin bizim yaşayış tarzımızı ona göre düzenleme derecemize bağlıdır. Bu etkilere yenilmemek ve onlara karşı üstünlüğümüzü sağlayabilmek için karakterlerine nufuz etmemiz gerektir. Çünkü başımıza gelen hadiselerde şansımızın tesiri zan ettiğimizden çok daha azdır.

Bu mülâhazalarla her olan şeyin bizim davranışımızla ilgili olduğu fikri açıklanmış oluyor. Filhakika kendi sağlığını korumayan kimse, sebeplerini kendi ihtiyari ile hazırladığı için öldürücü marazında nereden çıktığına şaşmamalıdır. Belirli olayların ancak belirli kişilere musallat olması bu yüzdendir. Dar görüşlü ve ukalâ insanların hayatları boyunca talihsizlik içinde bocaladıklarını görürüz. Muvazenesi olmayan bir kimse yele kapılmış yaprak gibi oradan oraya atılma şansını kendisi hazırlamış sayılır. Hayatta batan kişinin gemisi, kendi döküntüsü olan kayalara oturmuştur. Bu düşünce kaderimizin hakikatte şahsiyetimize bağlı olduğunu ifade eder, ki bu şahsiyet de kendi irademizin, iç güdümüzün, eseridir. Kişinin ruhu ile kaderi arasında zaruri bir münasebet vardır. Bu sebeple dir ki ancak içimizden gelen devamlı bir çalışma arzusu sayesinde hayatta karşılaştığımız geçici münasebetler, olaylar ve tesadüfleri ihtiyaçlarımıza uydurmamız mümkün olabilir. Buna emin olabilmemiz için

tabiatı ve materiyal olan her şeyi kendi bünyesi içinde değişmez bir doku olarak kabul etmemiz bir zarurettir. Değiştirilmesi elimizde olmayan zuhurat karşısında zaruretleri, iç muvazenemiz için, ölçü olarak kabul etmemiz gerektir. Bununla maddeler aleminde irade hürriyetine sahip olmamakla beraber, ruh ve maneviyat alanında, böyle bir tahdide tabi olmadığımız ifade edilmiş ve bu mülâhaza ile kader dediğimiz şey maneviyat sahasına intikal etmiş olur. Bu itibarla manevi hürriyetlerine kavuşması yaratıcılık vasıfları bakımından insan için elzemdir. Bu sebeple manevi varlığımızın değeri bir formül içinde şöylece özetlenebilir : **"Hayatını bizzat tanzime mecbursun; çünkü ona kadirsin."**

Kendi içine dönük insan her an değişen kaderinin oyuncağıdır. Hiç bir şey bize gökden indirilmiş emeksiz bir lütuf değildir. Yorulmak bilmeyen yaratıcı bir gayretle çalışmağa mecburuz. Biz hilkatin çalışmağa zorladığı yaratıklarız. Kendimiz için başkaları ve dünya işleri için yaratıcı olmamız şarttır. Bütün talihsizliklere rağmen insanlık vazifesine inanmak ve ara vermeden çalışmak ödevindeyiz. Bizden evvel mevcut olan her şeyin bizim için hazırlanmış yapı taşları olduğunu bilmeliyiz. Bu münasebetle gücümüzü ne küçümsemeli nede ona değerinden fazla güvenmeliyiz. Kaderin önümüze serdiği meselelerden biride ölçümüzün doğrusunu bulmaktır. İnsan, hatta acının, kederin ve mücadelenin verdiği kuvvetle, birçok değerleri icat ve olgunlaştırma gücündedir.

Medeniyet tarihinin büyük simalarını öncülerimiz bilmeliyiz. Bu adamlar muazzam muhalefet, zorluk ve menfi kuvvetler karşısında hayatın muzaffer artistleri olarak hatıralarını bize yadikâr bırakmışlardır. Sophocles'in Antigone'ında kullandığı şu sözleri kendimize parola edinmeliyiz : "Yeryüzünde çok kuvvetli varlıklar yaşamaktadır, fakat hiçbirisi insan kadar kuvvetli değildir".

Buraya kadar iki türlü kader anlamı üzerine mukayese yapmış oluyoruz. Bu anlamlar birbirine temamiyle zıtmıdır, yoksa aralarında uzlaştırıcı bir yol bularak ikisini bir senteze bağlamak mümkünmüdür. Şüphesiz eski çağların dünya ve hayat anlayışlarını olduğu gibi kabul edemeyiz. Fakat eski Yunan trajedisinde akıl erdiremediğimiz esrarlı bir ihtişamın tesirine kapılarak ürperdiğimizi de inkâr edemeyiz. Bundan başka irademize bağlı oolduğunu söylediğimiz kaderin bizim için çözülememiş bir çok muammaları bulunduğunu hiç bir faninin külli nizamlara bağlı olayları derinliklerine kadar kavrayamadığını kabul etmemiz gerekmezmi? Bu mülâhaza ile sebeplerini kendimizde bulduğumuz kaderin köklerini yaradılıştan büsbütün ayırmamız da mümkün olmaz. Ferdin kendi nefsinde bulduğu muvazenet ve mesuliyet duygusu ne derece köklenmiş olursa olosun, insan uluhiyete bağlı bir ezeli fikir ve ideal manzumesine tâbi olduğu düşüncesinden de büsbütün kurtulamaz. Bu sebeple kendisini iş ve hareketlerinde Kâinatın Ulu Mimarı ile her hususta mutabık hisseder. Olayların her türlü terslik ve aksiliklerine rağmen bu iğtikadı benimseyen bir kimse yeryüzünde koruyucu ve muzaffer bir manevi nizamın varlığına inanmış demektir. Bu nizam onun için idrâk çevresi dışına çıkan tanrısal bir iradedir.

Bilhassa içinde bulunduğumuz şu buhranlı zaman larda ancak bu son anlayış bize hayatımızı yaşayabilmek için gereken kuvvet ve mukavemeti verebilir. Eğer hakikatı bu açıdan mutalaa eder ve her işde kaderimizi itham etmek yoluna sapmaksızın hareketlerimizi anlayışımıza uydurabilirsek milletlerimiz ve insanlığın hayrına, bu davranış bizi doğru yola götürür. Bütün manaları ve gerekleri ile vazifelerimizi müdrik olmanın zamanıdır.

Akademik Haklar ve Vecibeler (*)

★ Ord. Prof. Dr. Sadi IRMAK ★

Akademik hayat, hakikatler aramak hizmetine vakfedilmiş bir ömürdür. Hakikat hizmetinde olanlar, zarurî olarak bir takım haklara sahip olmak durumundadırlar. Bu hakların başında hür olma hakkı gelir :

Hür düşünme, hür araştırma, hür öğrenme. Bu hürriyetlerin yekûnuna akademik hürriyetler denir. Bunlardan hür düşünme, ilk bakışta basit ve bedihî gibi gelir. Fakat hakikatte hürriyetlerin en güç elde edileni budur.

Çünkü, bunu ne kanunlar, ne de hattâ anayasalar sağlayabilir.

Hür düşünme, bütün peşin hükümlerden sıyrılabilme demektir. Oysa ki insanın kafası doğuştan, irsiyetten, sosyal çevreden ve hayat sergamından gelen sonsuz peşin hükümlerle doludur.

Büyük mütefekkir Niçe, bu hakikati ne güzel ve canlı ifade eder! Ona göre insan ruhu, bilhassa hakikatleri araştırmak isteyen insanın ruhu, üç istihale geçirir :

Ruh, önce bir devedir. Sabırla diz çöker, sırtına yük vurulmasını bekler. Kuvvetini yükün çokluğu ile ölçer. Bu devre insanın hazır bilgiler edinme devridir ki, insanların çoğu ömürleri boyunca bu safhadan ileri gidemezler.

Araştırıcının geçireceği ikinci inkilâp, ruhun develikten çıkarak arslanlaşmasıdır. Bu devre o âna kadar tek hakikat olarak ezberden şeylere karşı ilk şüphe ve ilk

(*) Yeni Sabah, 12 Eylûl 1960.

isyanın doğduğu devirdir. «Şüphe, bir nura doğru koşmaktır.»

Nihayet nadir insanlarda, üçüncü istihâle vukubulur. Bu ruhun çocuk saffet ve samimiyetine erişebilmesidir. Bu devrede araştırıcının ruhu tam hürriyetine kavuşmuştur. O, artık kitaplarda veya derslerde öğrendiği şeylere bağlı değildir. Hakikat göklerinde kayıtsız ve pervasız uçacak duruma gelmiştir.

İşte ancak ruh da bu üç inkilâp geçirildikten sonradır ki, Akademik bir hürriyete erişebilir.

Büyük Leonardo da Vinci, bir gün Makyavelle konuşurken bu kurnaz tilki, dâhi üstada şunu der :

«İnsanlar üç türlüdür. Birisi her şeyi kendiliklerinden görebilenler. İkincisi, birisi gösterirse görebilenler. Üçüncüsü gösteren olsa da göremeyenler.»

Niçe'nin yazısındaki üçüncü istihale, yani ruhun arslanlıktan çocukluğa geçişi, Makyavelin tasnifinde birinci nevi insanlara âlem olmaktadır. Böylece iki büyük mütefekkir başka başka sembollerle aynı hakikati ifade etmiş oluyorlar.

Bu suretle bir hakkın, bir vecibe haline gelmesine şahit oluyoruz. Akademisyen için hürriyet... Evet ama, bunun altından hemen bir vecibe doğmaktadır. Kafanın içinde hürriyete erişme cehdi.

Bu, çook zor bir iştir. Çünkü kâinata ve cemiyete her gün yeniden ve başka bir gözle bakmak demektir. Halbuki kitaplara ve müelliflere uyuvermek ne kolaydır! Nice akademisyenler işte, bu merhalede kalarak ömürlerini bil cilt kitabın içinde tamamlayabilirler.

Böyleleri için hürriyet, bir icap değil, bil lüksten ibarettir. Ama hakikî akademisyen bu safhada kalamaz. Bunun dış ifadesi olarak medenî denebilecek bütün millet-

lerde, üniversite hocasını memuriyet durumu dışında tutan kanun müeyyideleri konmuştur. Nasıl mebusların siyasî muafiyetleri varsa, akademisyenin de fikir muafiyeti olmak gerekir. O, hakikat hizmetinde olmak şartiyle, sonsuz bir fikir hürriyetine sahip olmalıdır. Yalnız hemen ilâve etmeli ki, bu geniş hürriyetin bir de karşılığı vardır. O da, sonsuz bir nefis murakabesi vecibesidir.

Akademisyen, bu vecibeyi yerine getirmek için nefsini mütemadî bir kontrol altında tutmak zorundadır. O, daima yanılıyor muyum? sorusuna cevap aramağa mecburdur. Bunun tabiî bir ifadesi olarak, başkaların fikirlerine geniş bir müsamaha göstermesi zarurîdir. Müsamaha ile peşin hüküm asla bağdaşamaz.

Yine ayni hürriyetin bir icabı olarak akademisyen, geçici heveslerin ve günlük politikaların üstünde kalmak zaruretindedir. O, sadece hakikat bildiğini, bazen tek başına kalmak pahasına bile olsa, ifade etmek durumundadır. Böylece hürriyet hakkı, bütün haklar gibi, iki türlü sınır göstermektedir : Evvelâ bu hürriyet, bir takım vecibelerle müterafıktır. İkincisi başkalarına karşı müsamahalı olmayı âmirdir. Hakikat daima, hür fikirlerin tam hürriyet havası içinde karşılaşmasından doğmuştur. Bu istikbalde de, başka türlü olamaz.

Akademisyenin başka bir hak ve vecibesi de milletin istidatlarını en iyi bir tarzda yetiştirmesidir.

Bir akademisyen, kendisini geçebilecek kuvvette insanlar yetiştirmedikçe, rûh istirahatine kavuşmamalıdır. Tanıdığımız büyük otoritelerin şahsiyetleri yanında birer ekolün teşekkül etmiş olmasının sırrı buradadır. Böyle bir ekolün teşekkülü ki, o şahsiyetin ebedileşmesi demektir, heyecan ve şevk dolu bir öğrenici nesli yaratmak demektir. Bunun iki şartı : Hakikat aşkı ve öğretme şevkidir. Bu suretle akademisyenin bir hakkı daha garanti al-

tına alınmağa lâyıktır. O da, müstait gördüğü insanları seçebilme ve yetiştirebilme hakkıdır.

Vecibelerle atbaşı yürümeyen haklar, muallâkta kalmağa mahkûmdur. Çünkü hakların müeyyidesi vecibelerdir. Unutmamak lâzımdır ki, haklar, ancak ona lâyık olanlara teveccüh eder. Onun için bir takım haklar istemenin en iyi yolu, onlara liyakat göstermektir.

Böylece akademisyenin geniş hürriyet ve vecibelerinin bir şemasını çizmiş bulunduğumuzu sanıyoruz.

Diğer insanlarla müsavi olarak doğan bir kimse, talihin yardımı ile müstebit elde ettiği devlet nüfuzunu kötüye kullanmağa ve kendisini başka insanlara üstün bir yaradılışta sanarak herkesin tabiî haklarını gasp suretiyle âmmeye tahâkküm etmeye yeltenirse halkın nefretini kazanır ve er - geç yıkılmak ona mukadder olur.

Alfiéri

Anayasa Çalışmaları (*)

★ Clearence A. Rogers, 32° ★

1787 Mayısının 25 inci Cuma günü 13 müstakil eyaletten 12 sini temsil eden 55 öncü, Konfederasiyon anlaşmasının (1) — Articles of Confederation — bazı gevşek ve zayıf maddelerini düzeltmek üzre Philadelphia'da toplandılar. Eyaletler bu anlaşmadan aldıkları iman sayesinde, mucizeli bir başarı ile, dünyanın en büyük kuvvetlerinden birine karşı egemenliklerini korumuşlardı.

Ekim ayının 17 nci Pazartesi günü bu 55 kişinin 39 u Birleşik Devletler Anayasası adını verdikleri bir belgeyi imzalayarak ortaya çıkarmışlardır.

Tertipçilerinin ümidi hilâfına, bu ana yasa bugün 173 üncü yılını yaşadığı halde dünya devletleri arasında en güvenilir bir muahede olarak etkisini muhafaza etmektedir.

Anayasaya, eriştiği başarı derecesini veren prensiplerin ne olduğu izah edilmeksizin bu konuda ciltlerce mukayeseli analizler ve tarihi mülâhazalar neşredilmiştir. Bu faktörlerin ne olduğunu araştırmak bizce üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Bu tasarı bir tesadüf eseri olarak veya ilham kuvveti ile hükümet felsefesi üzerine fikir yürüten, gelişi güzel bir araya getirilmiş görgüsüz ve kültürsüz insanların eseri değildir. Nitekim eserleri de böyle bir zannı haklı çı-

---

(*) The New Age dergisinden çeviren E. K. E.

(1) 1781 yılında 13 Amerikalı sömürge devletini temsil eden bir kongre "Continental Congress" tarafından imzalanmış olan birleşme ahidnamesi olup 1788 de Birleşik Devletler Anayasasının imza edilmesi üzerine yürürlükten kalkmıştır.

karmamıştır. Anayasanın yazıldığı o günlerde vazife alan bu elli beş kişi ve onların dedeleri Amerika Topraklarında meşrutiyet devrini görmüş olan torunlarından, birer sömürgeci olarak, daha çok ömür sürmüşlerdi. Sömürgeler mahrumiyet devrini çoktan beri geride bırakmış bulunmakta idiler. Harvard Koleji, Yalê, William ve Mary, Princeton, Dartmouth, Brown ve Penslvania üniversiteleri 20 ilâ 150 seneden beri memlekete insan yetiştirmekte idi. (2). O zamanlarda yaşamış olan Mercy Otis Warren'e göre :

"Amerikaya gelen ilk muhacirler, cihan tarihinin kaydettiği bazı geri milletlerin muhacir kafilelerine benzemiyordu. İlk yerleşen kafileler medeniyetde, politikada, usul ve hükümet fikri üzerinde yaptıkları anlaşmalar ve kurdukları sivil ünyonlar ile o devrin en ilerisi sayılan Avrupalı komşularının her hangisi kadar ileri idi."

Umumi kanaat hilâfına, bu devirde Amerika kıtası üzerinde büyük şehirler kurulmuştur. Philadelphia Londradan sonra İngiliz İmperatorluğu içinde ikinci gelmekte idi ve İngilterenin yalnız bu kolonilere yaptığı ihracat memleketin 70 yıl önceki bütün ihracat ticaretinin tamamına muadil bir seviyede idi.

Kolonilerde yaşayan halk arasında Camberidge, Oxford mezunları, Temple da hukuk okumuş, doktorluk, felsefe, klasikler ve diğer bilim kollarını en ileri müesseselerden öğrenmiş olanlar gibi kendi yerli üniversitelerinde yetişmiş ehliyetli kimseler vardı.

Birleşik Devletlerin ana yasasını yazmak için topla-

(2) Harvard Koleji 1636 da, Yale Üniversitesi 1703 de, William ve Mary 1693 de, Princeton 1746 da, Dartmouth 1769 da, Brown 1764 de, Pennsylvanla 1740 da tesis edilmişlerdir. İngiltere'nin Oxford Üniversitesi ise 1201, Cambridge 1209 da kurulmuş bulunmakta idi.

nan insanlar geçmişte iyi bir eğitim görmüş olmaktan başka meşruti bir hükümet kurmakta da fikir sahibi idiler. Bunlardan üçü yirmi, onbeşi otuz, yirmiikisi kırk, sekizi elli, beşi altmış yaşlarında, biri **Benjamin Franklin** de seksen birinde idi. Meslek bakımından yirmi dokuzu hukukçu, üçü doktor, üçü çiftçi, üçü yazar, onu ticaret adamı ve en az onyedisi Mason idi. Bu sömürgelerden her biri 4 Temmuz 1776 da (3) İngiltere ile bağları birden bire kırıldıktan sonra kendi öz topraklarında kendilerini idareye elverişli birer müstakil yeni devlet kurmak zorunda kalmıştı. İstiklâllerinin henüz on birinci yılında, sömürgelerinde gözü kalan İngilterenin tazyikine dayanmak ve batıda yeni sömürgeler kazanmak gayretindeki diğer devletlerin devamlı tehdidine karşı memleketlerini korumak üzre kollektif bir savunma paktı hazırlamak amacı ile Philadelphia da toplanmış olan bu kimselerin zihinlerinden kendi öz ana yasalarını tanzim ederken edindikleri bilgi ve gördükleri tecrübeler henüz pek taze idi.

Anayasa heyetinin hikâyesi, o tarihde birleşme taraflısı gazetelerin yazdığına ve bütün müzakere zabıtlarını toplamış olan James Madison'un naklettiğine göre, kuruluş tarihinin en dikkate değer tarafını teşkil etmektedir. Bu kayıtlar konvansiyon heyetini teşkil eden üyelerin kültür ve tecrübe derecesini göstermektedir. Bunlar, ihtilâf noktalarını ve nihai anlaşma prensiplerini de meydana çıkardığı için mühimdir. Umumi kanaat hilâfına, bu zabıtlar birlik hükümeti ile birleşen devletler arasındaki

---

(3) 4 Temmuz 1776 Birleşik Amerika Devletleri temsilcilerinin akdettikleri kongre "Continental Congress" tarafından ilân edilen İstiklâl günüdür. Daha sonra 1781 de Konfederasiyon anlaşmasını imzalayan kongre de budur. (*)

Büyük Britanya ile Amerika devletleri arasında, bu devletlerin istiklâllerini kazanmak için, (1775 - 83) geçen savaşlara B. D. inkilâp Savaşları adı verilmiştir. Bu savaşların sona erdiği 3 Eylûl 1783 den itibaren B. A. dünya milletleri arasına fiilen katılmıştır.

münasebetlerde tatbikat bakımından büyük münakaşalar yapılmadığını da göstermektedir. Devlet hakları üzerine Anayasanın yazıldığından çok sonraki tarihlere kadar böyle bir ihtilâf konusu ortaya çıkmamıştır. Müzakerenin en büyük ihtilâfı küçük devletlerle büyükler arasında federal hükümetin yaşama organında temsil nisbetlerinden doğmakta idi New York'un bu ihtilâfta hiç bir iddia da bulunmamış olması dikkate değer. Bu tartışmalarda küçük devletler nüfus veya temsilci sayılarına bakılmaksızın, birleşme ahidnamesinde — Articles of Confederation — olduğu gibi, her devletin bir oy hakkına sahip olmasını istemekte idi. Federal hükümetin idare gücünü az nüfuslu bölgelere kaptıracağı mülâhazası ile büyük devletler bu plânı kabul edemiyordu. Bu düşünce farkı toplantı zamanlarını devamlı tartışmalarla geçiriyor, anayasa komisyanunda çöküntü ihtimalini doğuruyordu. Kongre bu konuda nihai anlaşmaya vardıktan sonra, öteki fikir ayrılıkları artık kolaylıkla çözülebilmiştir.

Birleşik Devletler anayasasının hakiki ve tek yeniliği Yüksek Mahkemeye — Süpreme Court — yer vermiş olmasıdır. Bu konuda maksadın vuzuhla ifade edilmemiş olması yüzünden doğan ihtilâf ve anlaşmazlıklar tatbikatta bir asır boyu sürdükten ve bugün esas fonksiyonunu bulduktan sonradır ki zamanında bu maddeyi tartışan temsilcilerin zihinlerinde de Yüksek Mahkemeden beklenene esas hizmetin, bilhassa devletler ve federal hükümetten çıkacak kanunların anayasa gerekçesine uyarlığını sağlamaktan ibaret olduğu anlaşılmıştır.

Aslında bu devletlerin her birinde gerçi birer müstakil yaşama organı tesis edilmiş olmakla beraber bu meclislerden çıkacak kanunların yürürlüğe girebilmesi için İngiliz hükümetinin tasvibinden geçmesi meşrut bulunmakta idi. Bu itibarlar Yüksek Mahkemenin kuruluşu bilhassa bu kontrolu Federal hükümetin selâhiyetine devretmek amacını sağlamıştır.

Tıpkı tecrübeli bir mimarın kurduğu bir yapıda temelleri sağlam zemine oturtması, eskime ve aşınmaya ne suretle dayanacağını düşünmesi, taksimatını kullanma ihtiyacına göre tanzim etmesi, kullanacakların zevk ve intihabına değer vermesi, mobilye ve istimal bakımından tertip ve tenasübe dikkat etmesi gibi Ana yasanın büyük mimarları da kurdukları devlet binasını akla uygun esaslar içinde inşa etmişlerdir. Onu her şeyden önce sağlam bir temel üzerinde oturtmuşlar, her türlü sui-istimale, başka milletlerden ve yabancı felsefelerden gelmesi beklenebilen tehlikelere dayanıklı olmasına dikkat etmişler; odalarını ve iç taksimatını o zamanki ihtiyaçlara cevap verecek şekilde tertibetmekle beraber içinde yaşayacak olan bizlere kullanma zaruretlerinden doğacak yeni ihtiyaçlar bakımından istediğimiz zaman binamızın ana çerçevesi içinde değişiklikler yapabilmemize, dekor ve mobilyasını familya adedine ve gelişmekte olan diğer zaruretlere göre ıslah veya çoğaltmamıza müsaade eden serbest ve engelsiz haklar sağlamışlardır.

Şurası muhakkak ve bu ana yasayı hazırlayan insanların aklı - selimine bir saygı borcu olarak beyan etmek mümkündürki, daha fazla teferruata girecek bir devlet yasası lüzumsuz ve gerekçesiz tafsilât yüzünden istikbali bağlayabilir ve daha az bir metin ile de tıpkı Birleşme ahidnamesinin — Articles of Confederation — tatbikatında olduğu gibi kifayetsiz kalabilirdi. Bu mülâhaza önüne geçilmez bir mahzur olarak her zaman varid bulunmakta idi.

Anayasanın büyük bir kuvvet ve muvazene unsuru oluşunun asıl sesebi budur.

Mukaddes kitaptan sonra hiç bir eserin tarihde bu derece çeşitli tefsirlere yorulmadığını ve tatbikatta onun derecesinde yer almadığını söylemek mukaddesata hürmetsizlik sayılmaz. Anayasa üzerine serd edilen bütün mülâhazalar bir taraflı, veya sahibinin tabiat, muhit ve

eğilimlerine tâbi olarak bazan peşin hükümler üzerine yürütülmüştür. İyice hazırlanmış etütçüler tarafından, belirli bir hükümet felsefe teorisine dayanarak Birleşik Devletler Anayasasının en doğru tefsirini verdikleri iddiası ile, şimdiye kadar binlerce cilt kitap basılmıştır. Bu nazariyeler çok defa birbirine aykırıdır. Hatta bizzat Yüksek Mahkemenin kendisi, zaman zaman personel değişikliğine uğradıkça, yasanın kudsiyetine halel getirmemekle beraber, araştırıcılar arasındaki fikir ayrılıklarının haklı olarak varid olabileceği mülâhazasını teyid etmişlerdir. **Washington** ile **Hamilton** bir tarafta, **Jafferson** ile **Madison** diğer tarafta olmak üzere Anayasanın mealı üzerine, aralarında meselâ üye devletlerden her birinin müstakbel kanunları kabul veya red hakları ve Yüksek Mahkemenin yetkileri gibi esas konularda çıkan şiddetli anlaşmazlıklar, kendilerini bu işe vakf eden insanların bile Anayasanın manâ ve tefsiri üzerinde nasıl ihtilâfa düşebildiklerini göstermiştir.

İşte Birleşik Amerika Anayasasının kuvveti buradadır. Bu vesikanın masuniyetini tanıdığımız, devlet yapısını sarsmaksızın, muvakkat bir zaman için dahi olsa ihtilâfları yatıştırmak icabettikçe gine onun tefsirinden istifade ettiğimiz, ihtiva ettiği hükümleri anlaşmazlıklara rağmen, aynı sedakatle kabul, onu lâyık olduğu saygı ve takdir ile muhafaza ve müdafaada sedakat gösterdiğimiz nisbette bu millet verimli bir millet olarak yaşayacaktır.

Hürriyetlerini o derece metin bir kontrol altında geliştiren kurucu dedelerimizin bu konudaki düşünceleri şu kelimelerde özetlenmiştir :

> "Biz Birleşik Devletler halkı, aramızda daha mükemmel bir birlik kurmak, adaleti ülkemize hakim kılmak, yurdumuzun sükünetini emniyete almak, müşterek müdafaamızı temin, umumun refahını terviç ve hürriyetimizi takdis etmek maksadı ile Birleşik Amerika Devletleri'nin bu Anayasasını tedvin ve tesis ettik."

Aynı sebepler bugün bizide, o tarihde Anayasayı imzalamış olan 39 kişinin zihinlerindeki meseleleri düşünmeğe zorlamaktadır. Devletlerimizin müşteren emniyetini selâmete alan böyle bir anlaşma akdi kuvvetini muhafaza etmediği takdirde herbirimiz, ayrı ayrı, bugün hürriyetini kaybetmeye ve memleketimizin düşmanlarına yem olmaya mahkûm kalırız.

Şüphesiz bugün kendi ülkemizde Anayasaya karşı saygımızı yıkabilecek, hattâ zayıflatacak bir hadisenin zuhuru düşünülemez isede onsuz kalmanın tehlikesi nisbetinde bir korku ile hiç bir zaman karşılaşmış olmadığımızıda düşünmemiz gerektir. Bize kendi kendimizi idare imkânlarını veren ve her hangi bir müstebit hükümet tehlikesinden korumakta olan akîde ve felsefemiz, milletlere (self determination) kendi kendisini idare hakkı tanımayan, hürriyetlere devlet himayesini red eden bir politika felsefesinin tehdidi altındadır.

Bu itibarla,

Ebedi basiretimiz hürriyetimizin teminatıdır.

sözü hatırda tutulmaya değer bir vecizedir. Allah bu "ebedi basiretimiz" le yaşamamıza yardımcı olsun.

*
**

(*) Bu makalede adı geçen üstadlar, milletlerinin sosiyal ve siyasal hayatında büyük başarılar kazandıkları için düşüncelerini özetleyen bazı sözleri, memleketlerinde olduğu kadar bütün dünya edebiyatında yer almış, seçme fikirler (Quotations) kitaplarına geçmiştir. Gerçi bu düşüncelerin bir çoğuna, kendilerinden çok daha evvel ve sonra, gelip geçen tanınmış insanların eserlerinde, aynı kalıp altında veya başka türlü ifade edilmiş şekillerde, rastlarız. Bu sözlerin bir kısmı hattâ ata sözleri kadrosuna bile girmiştir.

Bir fikrin meselâ iki bin yıl evvel söylenmiş olması daha sonra başka şartlar altında tekrarlandığı andaki değerine bir şey eklemez. Çünkü aynı sözün ayrı ayrı yer-

(*) Çevirenin Notu.

lerde ve zamanlarda başka türlü anlaşılması mümkündür. Zihinlerimizi en çok işleten ve hayatımıza istikamet veren "Hürriyet" kelimesinin bile yerine ve söyleyene göre esaretle birleşecek kadar iltibasa yol açtığı vâkîdir. Bu bakımdan her fikrin maksadına ve muhatabına göre mânâ değiştirmesini bir vakıa (zaruret) olarak kabul etmek gerektir.

"Bu mâvi kubbe altında söylenmemiş söz yoktur" meseli galiba vecizelerin en doğrusudur. Bugün bize uygun gelen bazı fikirlerin Miladdan önce de söylenmiş olması, bunların mutlakâ o kaynakdan iktibas edilmiş olduğuna delalet etmez. Bizi şu veya bu yolda düşünmeye sevkeden cemiyet olaylarının iki bin sene önce yaşayanlarada aynı şeyleri düşündürmüş olması pek âlâ mümkündür. Kaldı ki iki bin yıl evvel yaşayanların kendilerinden önce hangi yüzyıldan mülhem olduklarını, yazılı eserleri kalmadığı için, Tarih bize söylemez. Yunan hükemâsının, meselâ Emlâtun ve Solon'un, yıllarca süren seyahatlerinden edindikleri ilhamı hangi kaynağa borçlu oldukları bile hakkiyle bilinmemektedir.

O halde bu tekrarları, sözcüsünün değerine saygı göstermiş olmak için, iktibas veya intihâl yerine değilde, insanlığın öz malı olan müşterek zekâ ve iz'anın onlara bir ilhâmı gibi kabul etmemiz gerektir.

Bu itibarla aşağıda okuyacağımız seçme fikirleri onları sarfedenin adını anmaya vesile olduğu ve bize fikir bakımından bazı değerler kazandırdığı için iktibas ediyoruz.

Thomas Jefferson (1743 - 1826)
Amerika üçüncü Cumhur Başkanı (1801 - 1809)

★ Hükümet etmenin sırrı namuslu olmaktan ibarettir.

★ Hür basını olmayan bir hükümet veya hükümeti olmayan hür basın arasında seçim hakkım olsaydı hiç tereddüt etmeden ikinciyi seçerdim.

★ Zalime mukavemet Tanrıya kulluk etmektir.
★ Herkese eşit haklar; hiç kimseye imtiyaz.
★ İnsanların eşit yaratılmış olduğu isbata muhtaç olmayan hakikatlerdendir.
★ Hükümetin ilgisini gerektiren tek şey hatadır.
★ Aklın mücadele hürriyeti olan yerde fikir hatalarına müsamaha edilir.
★ Bütün milletlerle sulh, ticaret ve candan dostluk; fakat karışık anlaşmalar aslâ.
★ Bize can veren Tanrı aynı zamanda hürriyeti de bahşetti.
★ Hayatlarımızı, varlık ve kutsal şerefimizi birbirimize borçluyuz.
★ Kimsenin Cumhur Başkanlığından aldığı şeref, kendisinin o makama getirdiğinden fazla değildir.
★ Müstebidin usulü halkın bir kısmını kullanarak kalanını idare etmektir.

George Washington (1732 - 99)
Amerikanın ilk Cumhur Başkanı (1789 - 97)

"Hayatında Milletin Atası adı verilen ilk demokrat başkandır"

★ Siyaset sistemimizin temeli halkın kanunları bizzat yapması ve yaptıklarını değiştirebilmesidir.
★ Hür bir cumhuriyet idaresinde halk kütlelerinin sesini bastıramazsın. Herkes düşündüğü gibi, hatta daha doğrusu, düşünmeden ve sebep söylemeden konuşacaktır.
★ Keyfî iktidar, hürriyetin hafifden alınması ile doğan harabe üzerine kolayca yerleşir.
★ Hürriyet kök tutmaya başlayınca çabuk gelişen bir bitgidir.
★ Az kişide çok verene dayanacak fazilet vardır.
★ İftiraya en iyi karşılık vazifesini yapmak ve sukütü muhafaza etmekdir.
★ Başaramıyacağın işi üstüne alma, aldınsa sözünü tut.

Benjamin Franklin (1706 - 1790)

★ Hürriyet nerede yaşarsa vatanım orasıdır.

★ Birbirimize bağlı olmalıyız, yoksa herbirimizi ayrı ayrı bağlarlar.

★ Çok yumuşak kanunlara nadir itaat edilir, çok sertide pek az tatbik edilir.

★ İman gözü ile görmek akıl gözünü yummaktır.

★ Tecrübe değerli bir okuldur, budalalar başka türlü öğrenemez.

★ Budalanın kalbi ağzında, akıllının ağzı kalbindedir.

★ Kendi nefsine aşık olan kişinin rakibi yoktur.

★ Ayağı sürçen çabuk doğrulur, dili sürçen düştüğü yerden kalkamaz.

★ At sürerken sıkı, insan kullanırken gevşek tut.

★ Aydın dili ile yaz, halk dili ile konuş.

★ Kurt kürkünü her yıl değiştirir, amma huyunu aslâ.

★ Hiç bir şey karınca kadar öğretici değildir, halbuki karınca hiç konuşmaz.

★ Bilgin bir budala, budalaların beteridir.

★ Akılsızlar nasihate muhtaçtır, amma akıllar ona daha lâyiktir.

★ İnsan ölünceye kadar henüz tamamiyle doğmamış sayılır.

★ Düşmanını sevmelisin, çünkü hatalarını ondan öğrenirsin.

★ Akıllının düşmanından gördüğü fayda, akılsızın dostlarından gördüğünden çoktur.

★ Dostuna dostluğunu muhafaza için, düşmanına kendisini kazanmak için eyilik et.

★ Allaha en makbul hizmet, insana eyilik etmektir.

★ Hiç bir zaman eyi bir harp ve kötü bir sulh yoktur.

★ Üç kişi sır tutabilir, ancak ikisi öldü ise.

★ Her evde bir mukaddes kitap ve bir gazete, her bölgede bir okul; fazilet, ahlâk ve hürriyetin ana destekleridir.

★ Küçük kayıkların kıyılarda dolaşması gerektir.

★ Çocuğuna dilini tutmasını öğret, konuşmasını çabuk öğrenir.

★ Ölümünden evvel unutulmak istemezsen, ya okunmaya değer şeyler yaz, ya yazılmaya değer şeyler yap.

Tolerans - Insaniyet

Yazan : Gerhand Wolf B.:. (*)

Bundan bir müddet evvel, naşirleri biraderlerimiz oloan maruf bir gündelik gazetede "Toleransın Kötülükleri" ve "Tolerans gerçekten Kötümüdür?" başlıklı iki yazı çıktı. Her iki makale de, tolerans meselesinin yeniden bir tetkik süzgecinden geçirilmesini tavsiye ediyordu. Fakat bu tetkikler esnasında, tolerans ve insaniyet mefhumları, tesirleri bakımından birbiriyle karışdırılmaktadır. Bu iki makalenin birinde, toleransın insaniyetin değişik bir şekli olduğu ileri sürülmekte ve ezcümle şöyle denmektedir :

> " Zamanımızda, tolerans, artık güzel hislerle beslenen insanlık mefhumu olmaktan çıkmış ve tam manasile bir ilmî çalışma metodu olmuştur. Kendilerini zulme karşı techiz etmek için toleransı terkedenler, zulmün zebunu olurlar."

Her ne kadar, iki makale de, ana mes'eleler hakkında hareket noktası ve görüş zaviyesi itibarile, görünüşe göre, tamamen tezat halinde iseler de, büyük bir ciddiyet ile kaleme alınmışlardır. Biz burada, tez ve antitez tezatları arasında masonik görüş zaviyesinden doğruyu - yani sentezi, - meydana çıkarmağa çalışacağız. Yunancadan gelen bu tabirler, nihayetülemir, bizim garplı düğünümüzün esaslarını teşkil eden kadim Yunan felsefesine işaret etmektedirler.

İnsaniyet ve tolerans, masonik ideolojimizde büyük bir rol oynarlar. Bizler bu iki mefhumu kolaylıkla kavra-

---

(*) Almanya (Kulmbach) ta çıkan Eleusis dergisinden Feuz Poroy B.·. tarafından çevrilmiştir.

dığımızı zannederiz. Halbuki bu iki mefhumu tekrar yakından tetkik etmemiz hiç de faideden hali olmayacaktır. Tolerans ve İnsaniyetin manalarını anlamak için bir ansiklopediye müracaat etmek en basit yoldur. 1938 tarihli "Neue Brockhaus" toleransı kısaca şöyle tarif etmektedir :

" Musamaha. Bilhassa bir devlet kompleksi içinde din, siyaset ve sair hayat görüşlerine karşı devletçe müsamaha edilmesidir."

Ayni ansiklopedi insaniyeti de şöyle tarif etmektedir :

" Medeniyet, yani asil bir şekilde yetişmiş olmak."

Ahlâkiyatta ise; medeniyet :

1 — Hayvani hislerin aksine olarak binefsihi insani hisler;

2 — ve Her insanın izzeti nefsine hürmet ve bilhassa insanın başlı başına bir kıymet olduğunu takdir etmek suretile insanlık saygısını ve ahlâkı en yüksek hedef tutmaktır.

Bu telâkki bilhassa Goethe'nin yaşadığı devirde en yüksek mertebesine varmıştı. Mamafih 10 uncu asrın sonlarına doğru ve 20 inci arsın başlarında büyük musevi kitlelerinin de tarifinde iştirâk ettikleri insaniyet mefhumu, insanı her şeyin, kalitesi düşmüş veya kötüye doğru değişmiş olsa dahi, müdafaasını derpiş etmekte idi.

1954/57 senelerinde neşredilmiş bulunan "Grosse Brockhaus" ansiklopedisinde ise, bu tarifler esaslı şekilde değiştirilmiştir. Tolerans şöyle tarif edilmektedir :

" Müsamaha : İnsanların diğer ve bilhassa dini sahadaki aksi kanaatlerine, bu insanlarla beraber yaşamak mecburiyeti ve bunların vicdan hürriyetlerine

hürmeti içtimai bir fazilet telâkki ederek, saygı göstermektir. Ancak bu müsamaha, müsamahayı icap ettirecek kanaat veya hareket, insan haklarını rencide etmedikçe, makbuldür."

İnsaniyet tarifi de şöyledir :

" İnsanın kendi hislerini basdırabilecek şekilde zihniyetini gelişdirmesi ve buna hâkim olacak şekilde insanlık duygularının tezahürüdür. İnsaniyet başkalarının hayat tarzlarına anlayış ve müsamaha göstermek suretile, onlara yardım etmek, onların yaşayışlarına iştirâk etmekdir."

Ansiklopedi burada insan severliği de tarif etmektedir :

" Bir tasarrufta bulunacak herhangi bir insanın, birlikte çalışacağı insani, kendisi gibi telâkki etmesinden doğan ahlâkî vasıf ve taahhütlerin toplamıdır. İnsanseverlik, rütbe ve kıymet gibi mefhumların üstünde bir his olup, bu mefhumların bu gibi münasebetlerde hiç bir rolü olamaz. Burada yardım tabii bir vazife halini alır ve insanlarda mevcut olan kıymetler ön planda tutularak ve hodgâm hislerden uzak olarak yardım eli uzatılır."

Bu tetkikimiz neticesinde 1938 tarihli "Neue Brockhaus" ile 1954/57 tarihli "Grosse Brockhaus" ansiklopedilerinde yukarıdaki tarifler hususunda büyük farklar mevcut olduğunu gördük.

Diktatoryalarda, insaniyet ve insanseverliğin hiç bir ehemmiyet ve kıymeti yoktur. Tolerans ise, hemen hemen Devlete karşı işlenmiş ağır bir suç olarak telâkki edilmekte idi.

Şimdi insaniyet ve tolerans mefhumlarını tamamen bitaraf bir şekilde tetkik etmeğe teşebbüs edelim. Male-

sef bu iki tabirin manalarının daima karıştırılmakta olacağını göreceğiz. Toleranssız insaniyet hiç bir zaman tasavvur edilemez. Diğer taraftan tolerans insaniyetin temellerinden birini teşkil eder. Evvelâ, insaniyeti temsil eden sütunlardan biri olarak, toleransı tetkik edelim.

1938 tarihli, "Neue Brockhaus" ansiklopedisinin tarifine göre, tolerans bir taraftan müsamahasızlık ile hemhuduttur ve aksi tarafta ise alâkasızlık ve umursamazlık vardır. O halde toleransın hakiki tarifi nedir? Bir Franmason tolerans dendiği zaman ne anlamalıdır?

Tolerans öyle bir ölçüdürki, teknikte bütün bir ünitenin parçalarının birbirine ahenkli bir şekilde intibak etmesini sağlayacaktır. Bu ölçü ne fazla ve ne de eksik tatbik edilmelidir. Şayet tolerans tatbik edilmesse, eser ya lüzumundan fazla gevşek ve kabili tahrik veya çok ağır ve battal olacaktır. Şahane san'atımız burada mesleğinin sembollerini kullanır. Yapılarda da, taşlar muayyen ölçülere göre yontulur. Aksi takdirde gayrı muntazam şekilde hazırlanmış olan taşlardan **bütün**'ün ahengi bozulur, ve büyük yarık ve çatlaklar meydana gelir. Bu takdirde binanın selâmeti tehlikeye düşer. İşte tolerans, yapıda bütünün ahengini sağlayan ve usulü veçhile kullanılması icap eden bir ölçüdür.

Toleransın Almanca karşılığı bu mefhumun tam manasını ifade eder. Tolerans pasif bir müsamaha veya tahamülü icap ettirmez. - yani bir üzüntüyü takabbül ederek benimsemek gibi - , bil'akis hududu kesin bir şekilde tasrih edilmiş aktif bir müsamahadır. Tolerans başka bir insana, kuvvete veya zora karşı bir nefis ezilmesi veya esirce bir teslimiyet değildir. Hakikatte esirler değil, ancak hür insanlar tolerans gösterebilirler. Zira toleransın hududu insanın vazife ve şeref telâkkilerinin insana "artık burada durmanız lâzım, buradan öteye gidemezsiniz" dedirttiği yere kadardır.

Malesef bir çok insanlarda ve topluluklarda tolerans başka bir mahiyet ve anlayış bulmuştur. Bu anlayışı aşağıdaki darbımeselde basit bir şekilde izah etmek mümkündür. "Şayet benim kardeşim olmak istemezsen, senin kafanı ezerim." Bu telâkkiye milletlerin yalnız eski değil, hali hazır targlerinde de tesadüf etmek mümkündür. Bunun daha küçük örneklerine de tesadüf edilir ve neticeleri insanların tam manasile esareti olmuştur. Esastan fark ve tezatların mevcut bulunduğu ve bir birliği mümkün kılamıyacak ahvalde "kardeşlik" temini için sarfedilen gayretlerin müsamaha ile hiç bir münasebeti yoktur. Meselâ, esaslarından farklı iki din arasında kardeşlik kurulamaz, fakat bunlar arasında karşılıklı bir saygı mevcut olursa, bu iki din ahenkli bir şekilde beraber yaşayabilirler. İşte bu temin edilebildiği takdirde, bu esaslar hakiki ve en doğru toleranstır. Bütün bunlara Almanyanın tarihinde ve son zamanlardaki olaylarda şahit olduk. Her iki istikametteki ifratın da zararlı olduğunu görüyoruz.

O halde hakiki toleransın icapları nelerdir?

Lessing'in "Nathan der Weise" eserinde sembol olarak kullandığı üç halka muhtelif dinleri temsil etmektedir. Bu halkalar dini toleransa işaret etmektedirler. Tolerans üzerinde beyanı fikir etmek bizce füzulidir. Yalnız bu hususu tetkik ederken, insanın ve bilhassa **yaşayan insanın** herşeyin üstünde bir ölçü olduğunu unutmamak lâzımdır. Ahlâk, hak ve haksızlık, harici tesirleri itibarile zaman ve mekân ile mukayyet olup binnetice nisbidirler. Fakat ahlâki temeller üzerine kurulmuş olan bütün dünya telakkileri bir nokta üzerinde birleşirler. Bütün bu telâkkiler, bütün insanların fevkinde olan bir kuvveti "Saanii Azamı Kâinat" olarak kabul eder.

Mamafih her şeyi yalnız madde ve enerjinin fonksiyonundan ibaret olarak telâkki ve manevi hususları in-

kâr edenlere karşı da tolerans göstermek lâzımdır. Şayet bu insanlar bu gibi görüşlerinde samimi iseler, müsamaha gösterilmesi icap eder.

Müsamaha, yalnız dini veya dünyevi sahalarda tezahür etmez. Geçmiş mes'ut zamanlarda, meselâ siyasi mes'eleler her düşünen insanın başlıca günlük meşgalesi değildir. Burada fikir fikre karşı idi. Bizler samimi şekilde müdafaa edilen her fikri, - ahlâk ve hak mefhumları ile telif edilebildiği nispette - sert bir hareket ile reddetmektense, bu fikirlere düşünerek iltifat etmeliyiz. Düşünce hürriyeti, muarızlarımızın fikirlerine yalnız ittilâ kesbedip, ondan sonra ruznameye geçmek olmamalıdır. Bil'akis samimi şekilde müdafaa edilen fikirleri tahlil ve muarızlarımızla bu hususta münakaşa etmemiz lâzımdır. Herşey'i tetkik ve en iyiyi muhafaza etmek prensibimiz oolmalıdır.

İnsanların bir arada yaşamasını mümkün kılacak, yalnız din, dünya görüşü veya politikadaki tolerans değildir. Aynı şey, genç, ihtiyar, fakir ve zengin ve hayattaki bütün tezatlar için de muteberdir.

O halde toleransın insaniyet ile münasebeti nedir ? İnsaniyet burada ne ma'na ifade eder? Burada ifrata varan hudutlar vardır. İnsaniyetin dereceleri de, geniş ölçüde zaman ve muhit ile mukayyettir. Kadim zamanlarda esaret müessesesi tanınmış fakat muasır telâkkilerimize göre "insan hakları" tanınmamış idi. Ancak Fransız ihtilâli kebiri insan haklalrını kıymetlendirdi. "İnsaniyet" mefhumu altında daha ne gibi manalar aramak lâzımdır? İnsanların bazı iptidai ve hatta hayvani hisleri de mevcuttur. İnsaniyet, insanların bu gibi hislerine karşı da hürmet ve geniş bir şekilde müsamaha gösterilmesini icap ettirir.

Mamafih kadim yunanlıların bir darbı meselinde ifade edildiği gibi, bütün bunların hal çaresi **vasattadır.**

Burada Almanya Cumhuriyetinin Anayasasının bazı maddelerini tetkik edecek olursak, bu hususta daha sarih bir fikir edinmiş olacağız :

Madde 1 : İnsanların haysiyetlerine dokunulamaz. Buna hürmet ettirmek ve onu korumat devlet gücünün vazifesidir."

Demekki Alman Milleti, her insan topluluğunun, sulhunu ve dünya adaletinin temeli olarak, insan haklarının herhangi bir tecavüze uğrayamıyacağını kabul etmiş bulunmaktadır.

İkinci madde de ise "Her insan, başkalarının haklarına tecavüz etmemek şartile kendi şahsiyetini serbestce geliştirebilir" denmektedir.

Vazii kanun buradada vasat bir ölçü kabul etmiş bulunmaktadır. Hiç kimse kayıtsız, şartsız ve hudutsuz kendi şahsiyetini gelişdiremiyecektir. Alman anayasası, yukarda da arzetmiş olduğumuz veçhile bir ölçü kabul etmiş bulunmaktadır. Burada insan haklarından, insaniyetten toleransa, yani diğer insanların haklarına hürmet köprüsü kurulmuştur. O halde tolerans insaniyetten hiç bir zaman ayrılamıyacak bir mefhumdur.

Mamafih bazı ahvalde toleransı insaniyetten ayırmak ve ayrı düşünmek te mümkündür. Bu ancak, toleransın yerine, insanlığın en asil duygusu olan "S E V G İ" kaim olduğu takdirde caizdir.

Zihnin menşeine dair (*)

★ Cemil SENA ★

Vakıa Fisagorla Descartes arasında pek büyük asırlar vardır, ama Fisagor doğrudan doğruya metampsikoza inandığı için yeni tenasuha, ruh gücüne inandığı için o hayvanların hepsini aziz telakki eder. Zira ölen insanların ruhları hayvan bedenlerinde bir imtihan geçirir; buna kanidirler, bir transmigzation ile bu hadise olmaktadır. Galiba Xenophan olacak - hatırımda kaldığına göre - bu mevzuu bir az gülünç bir hale sokmak için diyor ki :

Bir gün Fisagor yolda giderken döğülen ve bu yüzdende feryad eden bir köpek görmüş ve döğen adama diyor ki : ben bu köpeğin sesinden eski bir dostumun feryadını his ediyorum aman dövme!. demek ki Fisagor'un şerefi hayvanlara karşı şefkat ve muhabbetti; hürmeti hiç olmazsa acımayı öğretmiş olması ve Descartas,a pek çok asırlar evvel ondan daha olgun bir hassasiyetle üstünlük göstermesidir.

Lafontaine'in hikâyeleri cümlemizce malûmdur. Bütün hayvanlara öyle şeyler yaptırır, öyle menkibeler naklettirir ki nihayet hepsinden birer ahlâkî ders çıkmış olur.

Umumiyetle ilk def'a pozitif olarak zihnin menşei meselesi Lamarque'da görülür. Lamerque bu mevzuu tamamen sinir sistemine ve beyne bağlamıştır. Ondan, psikofizikle psikoloji ve bioloji ile uğraşanlar daha esaslı bir takım ilhamlar almışlar ve bugünkü, şimdi kısaca arzedeceğim esaslara yükselmişlerdir.

Umumiyetle dikkat buyurulursa canlılarda muayyen bir takım hareketler vardır. Bu hareketlerin başında hüc-

(*) Bu Konferansın baştarafı Dergi 39 Sayı, 2136 sahifede.

re hareketi bundan sonra amiboid hareketler daha sonra vibratoire hareketler, daha sonra refleksif hareketler daha yukarıya doğru çıktığımız zaman meselâ insiyakî hareketler dediğimiz iç güdü hareketleri, alışkanlık hareketleri ve nihayet irade hareketleri görülür. Bir piramit ki, onun zirvesinde irade var aşağısı doğrudan doğruya hücrevî hareketlerin iptidaî hayvanlarda gördüğümüz hareketlerin yekûnudur. Bunların arasında mahiyet farkı görmiye lûzum his etmiyorlar bugünün mütefekkirleri. Aralarında ancak derece farkı görüyorlar. Bu itibarla bilhassa son zamanlarda Newtonun astronomide yapmış olduğu inkilabı psikolojide yapmıştır diye kendisine büyük paye verilen Jak Laob isminde bir zat bu hareketlerin heyeti mecmuasını tropizm ile izah etti.

Binaenaleyh zihin de bir tropizmdir, tropizm tabiatın fizikoşimik kuvvetlerinin organlar üzerine yahut sinirler üzerine yapmış olduğu etkilerini ifadeleridir. O etkilerin vücuda getirmiş olduğu neticelerdir. Bu bakımdan fototropizm, (ışığa yönelme) ne bileyim fonotropizm (sese yönelme) mesela şimyotropizm (kimyevî maddelerin tesirile onlara doğru yönelme), jeotropizm (cazibeye doğru yönelme) ilah... Bir çok yönelme şekilleri var. Bunların hepsi mekaniktir., ve adına Behaviorizm denilen comportement psikolojisinin esası da bu fikirlerden başlıyor. Yani yöneliş psikolojisi buradan doğuyor. Loeb doğrudan doğruya tropizmi böyle mekanik olarak izah ettikten sonra, mesela differentiel hassasiyet diye bunun bir az daha yukarısını alıyor; meselâ bir kuvvetin organları üzerinde yapmış olduğu tesirin derece farkı o organlardaki aksülamele de başka başka şekiller verir, binaenaleyh ne kadar çok çeşitli etkiler altında kalacak olursak, yani ne kadar kompleks etkiler altında kalacak olursak o kadar kompleks aksülamellerde bulunacağır. Ve bu doğrudan doğruya canlının malik olduğu hücreler, malik olmuş olduğu sinir sisteminin inkişaf vetiresine göre de karışık olacak-

tır. Şu halde insanda sinir sistemi en mükemmel şekle ulaşmıştır ve sinirlerin iş bölümü diyebileceğimiz sinirsel faaliyetinde her harici tesire mukabele edebilecek ayrı bir organlaşma mevcuttur; meselâ bizim bir sesi duyduğumuz vakit o tarafa başımızı çevirmemiz karanlık bir odaya girdiğimiz vakit derhal pencereyi açıp, perdeleri açıp ışık aramamız hep mekaniktir, bir muhakemenin mahsulü değildir. Haricin yapmış olduğu tesirlerdir. Meselâ bazı hayvanlar hidrotropizme bağlıdır yani, rütubete doğru gider, pervaneler ışığa doğru giderler (fototropizm), bunları eski moralistler bir nevi merak ve arzunun neticesi olarak izah ederlerdi. Böyle bir izahın ilmî değeri olmaz. Ve ışığın organlar üzerine doğrudan doğruya tesiri, fiziksel ve zarurî bir tesir olarak görünüyor. Nitekim suyun da organlar üzerinde mühim tesiri var; kış uykusuna yatan baz ısolucanlar v.s. sulandığı, ıslandığı vakit tekrar hayat iktisabediyorlar.

Demek ki doğrudan doğruya muhiti tanımak, muhitle beraber yaşamak, yani bir nevi düşünme fonksiyonlarının en iptidai şekilleri dahi çevrenin canlı üzerinde yaptığı etkilerin zarurî bir neticesidir. Bir takım assosciatif olaylar da kabul ederler.

Mevzuumuzu teferruata girip ders haline getirmek istemem, yalnız anlaşılıyor ki bu sistem tamamen pozitif bir sistemdir. Gayesi insanda tabiat üstü bir kuvvetin mevcudiyetini inkâr etmektir. Aynı zamanda insanda tabiat üstü bir kuvvetin aradığı gayeleri inkâr etmektir. Binaenaleyh canlı gibi insan da kendi hayatiyetinin umumî cerayanı içerisinde, içine düşmüş olduğu muhitin gerek sosyal gerek tabiî şartları içinde şöyle ve yahut böyle düşünülebilir. Bunda beynin fonksiyonu çok mühim olmakla beraber zannedilmemelidir ki beynin büyüklüğü ile ve yahut ağırlığı ile zihnin mahiyeti arasında bir fark var; böyle bir şey mevcut değildir.

Son zamanlarda Giley, Etyen Aabo, ve daha bir çokları pek çok araştırma yaptılar ve gördüler ki beynin ağırlığı ile zihnin ve zekânın inkişafı arasında hiç bir alaka yoktur. Hatta Bichat genç yaşında bir çok keşifler yapmış olması dolayısile, ben öldüğüm vakit beynimi tartın demişti, kendisi de 20.000 kadar beyin tartmış olan bir zarttır, muhakkak beynim 1.800 Gr. dan fazla gelecek diye iddia etmişti. Talebeleri tarafından beyni tartıldığı zaman 900 Gr. geldi. Buna mukabil Napoleon'un beyni 1800 1900 Gr. çıktı. Bütün mesele beynin arşetektoniği meselesidir; yani mimarisi meselesidir. Hücrelerin tertibi, kesafeti ve intizamı meselesidir. Şu halde bir insanda zekâî ve aklî üstünlüğü bir tesadüf değildir. Belki beynin bu mümtaz şekildeki mimarisinin neticesidir. Umumiyetle hayvan psikolojisile uğraşanlar ve hayvanlardaki zihnî ve zekâî kıymetlere fazla önem verenler, ki burada Fabre, Bergson gibi şahsiyetler de vardır, zekâ ile sevgi tabiî'yi de karıştırıyorlar. Bu karıştırma da belki hakları da vardır, çok mümkündür ki zihin, sevki tabiinin bir tekâmülü olsun. Zira hayvanlarda o kadar ince, o kadar dikkate değer bazı esrarengiz faaliyetler vardır ki onu zihne hiç olmazsa zihnin ihzarî bir mertebesine tahsis etmemek imkânsızdır. Fakat itiraz edilebilmesine rağmen klasik tetkikler yapılmaktadır.

Bilirsiniz ki sevki tabiî bir def'a spesifiktir. Yani Bütün bir türde aynıdır. Tekâmül etmez, aynı zamanda fıtrîdir, yani doğuştandır; periodiktir, halbuki insanda zihin bir taraftan mükteseptir diyebileceğiz; aldığı kültürle içinde yetiştiği muhit şartlarile ilgilidir. Organik mazhariyeti de ayrı; sonra asla periodik değildir, zihin her lâzım olduğu zaman faaliyette bulunur. Sonra zihin kültür ile mütemadiyen inkişaf eder; eserleri meydandadır, ve binaenaleyh ferdî bir değeri vardır. Yani her kesin zihnî kabiliyeti yekdiğerinden farklıdır. Ama bunlara da itiraz edilir. Mutlaka hakikat diye arzetmiyorum. Bu meselenin

introduction'unu üzerime almıştım. O vesile ile muhtelif noktalarına temas ediyorum. Bir taslak telekki buyurmanızı rica ederim.

Şimdi zihin hakkındaki şu araştırmalar, nihayet bize zihnin ne olduğunu nereden geldiğini ve nasıl olup ta canlı bir varlığın ve nihayet insanın zihinleşmiş olduğunu gösteren araştırmalardır. Ama hakikatte cemiyet için, medeniyet için,, fikirler için lâzım gelen zihin bu değildir. Bu onun köküdür; asıl mesele **zihniyettedir.** İnsanları birbirinden ayıran veyahut birleştiren, çağları birbirinden uzaklaştıran muayyen medeniyet şekilleri yaratan bir mentalité vardır. İnsan gruplarının tek tek zihnî kabiliyetleri değil onların müşterek inanışlarında müşterek duygu ve düşüncelerinden doğmuş bir mentalité vardır. Bu mentalité'nin de bir kökü var bu mentalité'nin de bir değişmesi var. Bu kısım itiraf edeyim ki çok geniş hemen her filozofun kendine mahsus bir anlayışına bağlıdır. Her filozofun bir hayat ve dünya görüşü vardır. O hayat ve dünya görüşü bir mentaliteyi ve idealize edilmiş bazı hakikatleri ifade eder. Yoksa klasik olarak iptidaî zihniyet ne bileyim orta çağ zihniyeti hatta rönesans zihniyeti yeni çağ zihniyeti gibi bir takım mentalite nevilerini tetkik etmek mümkündür.

Şahsen şuna kaniim ki bir cemiyetin içerisinde muayyen bir devrin zihniyeti o cemiyetin bütün ferdlerinde müşterek değildir aynı cemiyetin içinde muhtelif zihniyeti taşıyan insanlar ve gruplar vardır. Hatta bazan çok pozitif zekâlı ve pek kıymetli insanlarda bile bu görülür. Aklıma Pascal geldi Pascal büyük deha sahibi bir ilim ve felsefe şahsiyetidir. Büyük bir mütefekkirdir. Bu zat çalışırken bir tarafına bir masa korku, çünkü o masanın öte tarafında daima bir uçurum var zannederdi. Bu masanın kendini koruyacağına inanırdı. Son zamanlarında bir manastıra kapanarak üzerine kıldan bir cübbe giymiş ki cücudunu adam akıllı dağlayan bir cübbedir ve çıplak be-

denine çivileri içe doğru çevrilmiş bir kemer sardı, mütemadiyen yaralayan ve eziyet eden böyle bir çile hayatına girdi. Pensées diye bilinen mühim eserini bu ıstıraplar içerisinde yazdı, öldüğü vakit cübbesinin eteklerinde hazreti İsaya ve Allaha karşı olan hürmet ve muhabbetinin ve şefaat temennilerini havi dualar ve muskalar çıktı. Pascal gibi büyük bir matematikçi ve büyük mutefekkirin bu kadar iptidaî bir zihniyet diyebileceğimiz mistik zihniyet ile hareket edişi şayanı dikkattır. Bir çok münevverler ilim sahasında hakikaten kendilerini her zaman itimat edilir bilgilerle mücehezdirler fakat kendi iç âlemlerinde büsbütün başka bir zihniyete maliktirler. Buna her zaman şahit olabiliriz. İptidaî zihniyet umumiyet itibarile iptidaî cemiyetlerde görülen mistik zihniyettir. Bunlar animisttirler antropomorfisttirler. Yani ham maddeyi canlı gibi idrak ederler ve her şeyin arkasında bir sır görürler. Tabulara bağlıdırlar. Binaenaleyh bunlarda dinî inançlar hakimdir ve ahlâkî, hukukî, iktisadî tekmil faaliyetleri dinî bir zaviyeden ve dinin tabularına bağlı olarak gelişir. Orta çağa gelirsek gayet garip entitelerle karşılaşırız, meselâ pierre philosophale, mesela bizim yat taşı dediğimiz şeyi aramak hayat suyu (abı hayat) én philogistone filan gibi bir takım prensipler ve diğer tabiatı ve eşyayı idare eden bir takım kuvvetler tasavvur etmek değişmez bir takım cevherlere inanmak gibi; ama orta çağda bazı mütefekkirler böyle düşünen yokmu dur? inqusition'un umumiyetle mahkemelerinda haklarında idam kararı verilip yakılan bir çok büyük mütefekkirler vardır ki onların düşünceleri bu nevi düşüncelerin tamamen aksidir. Bir Roger Bacon bütün karanlık bir devir içinde de fikrin bir çok esaslarını ve tecrübelerini yapmış olan bir şahsiyettir, bir Arşimed daha çok eski devirlerde adeta positif bir zihniyetle tabiat kuvvetlerini araştıran ve ilme inanan bir şahsiyettir. Fakat mesele böyle global olarak bir muayyen zihniyeti temsil eden devirlerin varlığıdır. Yeni çağlara gelince görüyoruz ki ilmin hakimiyeti

esastır ve ilmin hakimiyeti positif zihniyete dayanmaktadır. Bu bakımdan umumiyetle insanlığı bedbaht eden zihniyet nedir ve bunlardan nasıl kurtulunur mevzuu üzerine düşünenler vardır. Condorcet'yi alalım ele.

Condorced'ye göre insanları bedbaht eden zihniyet iki itaatten gelmektedir : biri saçma inançlara inanmak itiyadı; diğeri istibdada serfüru etmek, kendi hürriyetinde vazgeçme zihniyeti, yahut hürriyet fikrinden mahrum olma durumu. Şu halde insanları kurtarmak için ne yapmalıdır? İnsanları kurtarmak için evvela ferdler arasındaki eşitliği kaldırmalı, sonra milletler arasında eşitliği kaldırmalı, sonra kültür bakımından insan zihinleri arasında bir muvazene ve ahenk yaratılmalı; ondan sonra da edebî barışı temin etmeli. Yani bu zihniyetler kökleşmeli ve şuurlanmalıdır. Beri tarafta mesela Auguste Comte daha yeni ve ehemmiyetli bir şahsiyettir, bilhassa bizim masonik düşüncelerimiz bakımından kıymetli olan bir şahsiyettir. Mesela o da insanları bedbaht eden anarşinin hürriyet anarşisi olduğuna kanidir. Yani insanların hürriyet fikri üzerinde ittifak edmemeleri, hürriyetin mahiyeti hakkında müşterek bir anlayıtan mahrum olmaları ve hürriyet fikrile birbirlerine karşı hasım durumuna girmiş olmaları; bu ona göre asrın bir zihniyetidir ve anarşisidir. Nihayet individualisme 17. yüz yıldan beri kendini gösteren egoiste ruhun ve egoiste zihniyetin ortadan kaldırılması lâzımdır ki insanlar mesut ve bahtiyar olabilsinler. Sonra iş bölümünü beyenmez, iktisadî nizamın vücuda getirmiş olduğu bir iş bölümü zihniyeti vardır ki insanları birbirine yaklaştıracak yerde her birini ayrı ayrı hücrelerde küçük bir takım işlerde ve bütün dünya o işinden ibaret imiş gibi tesir eden bir teşkilâtın da sebebidir bu şartlar altında insanı mesut etmiye ve müşterek bir zihniyete sevk edebilmiye imkân yoktur. Onun için en iyi çare dinleri ortadan kaldırmak bir insanlık kültürü vücuda getirmek ve yalnız ilme ve yalnız haki-

kate bilhassa pozitif ilme inanmak bu misalleri çoğaltmak mümkündür; Hemen her filozofun sistemi içinde nihayet insan zihniyetinin zayıf ve kuvvetli taraflarını gösteren ve insanı mesut ve bahtiyar edebilmek için nasıl bir kültür ve nasıl bir elan vermek lazım gelir beşeriyete bunun hakkında teorik metafizik bir çok düşünceler vardır.

Şu maruzatımla bir taslağını çizmiş olduğum zihin mevzuunun içinde daha bir çok meseleler vardır: ister felsefî olsun ister psişik ister şu veya bu olsun; fakat benden iz şuna inanıyorum ki bu mevzuu mihver olarak ele alacak olarsak, yani zihin mevzuunu ve zihniyeti ele alacak olursak, buradan birçok meseleler doğacaktır. Bu meselelerin içinde insanların dini zihniyeti hukuki zihniyeti ahlaki zihniyeti bütün sosyal kurulları şu ve bu şekilde, taazzuv etmiş bulunan zihniyetler vardır. Ve bunların ayrı ayrı tekamülleri vardır. Mesela gönül ister ki bir kardeşimiz doğrudan doğruya dini duygu ve düşüncelerin geçirdiği emrim üzerinde düşünsün. Bir kardeşimiz ahlak hakkında ve ahlakın türlü cemiyetlerdeki tezahürleri ve nihayet beşeriyetin müşterek bir fazilet inancına götüren noktaları araştırmak şeklinde bir faaliyet göstersin. İktisadiyat bakımından, bütün dünya iktisadiyatının istikametlerini tayin etsin. Ve bütün bunları açıklarken, objektif olmak en güzel şeydir ama, camiamız hürriyet ve tesanüt camiası olduğu için, en müteassıp düşüncelere bile, burada yer verebilmemiz, ve onlar üzerinde münakaşlar yapabilmemiz, konuşmamız, lâzımdır. Hatta birçoklarımızın içinde, istifham işareti olarak halledilmemiş davalar ve meseleler vardır. Nihayet resmi, faaliyetlerimiz bittikten sonra, yahut bitmeden evvel, burada akademik bir iştiyakla önceden hazırlanmış, veya konuşmalar esnasında akla gelmiş, meseleleri ortaya atmak ve bu meseleler üzerinde konuşmaya tahammül etmek ve zaman fikrinden ve baskısından azade kalarak icab ederse gece yarısına kadar icab ederse sabaha kadar konuşmaya razı

olmak bu işin vecdi ve aşkını daha doğrusu duymak, ve bütün bunların neticesinde, arzu edersek masonik idealin nihayet ilimden ayrı olmadığını nihayet tenkid etmeye ve olunmaya razı olan büyük bir kalb ve ruh alicenaplığı olduğunu kabul etmek, ve birbirimize bu şekilde daha çok yakınlaşmak ve daha çok anlamakdır. Hariçtede anladıklarımızı yayabilmek kudretini kazanmak. Ben masonluğun bünyesinde esasen bu ruhun mevcut olduğuna inanıyorum. Bir küçük bibliografyada hazırladım. Yani bu mevzular üzerinde düşünmek istiyen çalışmak istiyen karderlerin katip biraderimize takdim edeceğim kendisinden alsınlar. Lokalimizin, üniversitenin ve belki bazı dostlarımızın kütüphanelerinde de bulunabilir. Bunların dışında da birçok kitaplar vardır. Fakat araştırmaları kolaylaştırmak için böyle bir bibliografyaya lüzum gördüm. Zaten bugünkü maruzatım da ben bu teorilerin ne tenkidini ne de tahlilini yapmağa lüzum gördüm. Yoksa bunların herbiri de ayrı ayrı birer konferans konusudur. Doğrudan doğruya teolojik bakımdan mystique bakımdan, hatta mitolojik bakımdan, bu mevzular incelenebilir. Pozitif ilim bakımından, hatta doğrudan doğruya bu ilim bünyesi içine girerek, bir ekonomi, bir ahlak ilmi içinde, bir hukuk felsefesi içinde de ayrı ayrı tetkik olunabilir. Şu maruzatımdan da anlaşılabilir ki zihin meselesi bir tohumdur ki, hakkında pekçok konferanslar ve pek çok konuşma unsurları saklıdır.

Bendenize sormak istediğiniz bir semele varsa müheyyayım efendim. Aklımın erdiğini arzedeyim. Eğer yoksa hepinizi hürmetle şimdiden selamlarım efendim.

Devrim Savaşlarında Sahra Locaları (*)

Askeri localar XVIII inci yüz yılın ikinci yarısında Masonluk aleminin en göze çarpan özelliğini taşımakta ve bu mahfiller iki tip üzerine çalışmakta idi : Garnizon ve kalelerde yerli localar ile istihkâm ve sahra locaları. Bu sonuncusu, gezgin localar veya hareket locaları adı ile ruhsatlı olarak belirli ordu birliklerine bağlanır ve onunla birlikte seyahat ederdi. Bu localara siviller kabul edilmez ve bağlı olduğu birlik dağıldığı zaman loca ruhsatı, bir çok hallerde, geri verilir veya loca "gayri faal" olurdu.

Bilinmekte olan en eski seyar askeri loca bugün Royal Scots adını taşıyan Irlanda Büyük Locasının 1732 de İngiltere Birinci Piyade Alayına verdiği ruhsatla kurulmuş olan locadır. Seksen bir yıl sonra, 1813 de, böylece sayısı 218 i bulan gezgin locaların çalışmakta olduğu Irlanda İngiliz ve Skoç Büyük Localarının kütük kayıtlarından anlaşılmıştır. Tamamı 419 a yükselen bu ruhsatların 1886 da yalnız 68 tanesi çalışanlar listesinde kalmıştır. Bu tip localar, yalnız İngiliz ordu kollarına inhisar etmiş değildir. İsveç, Rusya, Almanya, Holanda ve Belçikada bu gibi Sahra Localarına ruhsat verildiği bilinmektedir.

Masonluğun yeryüzüne yayılmasında bu tip Locaların tesiri büyüktür. İstiklâl Savaşından yıllar önce Amerikaya taşınmış olan İngiliz ve Fransız locaları "Meslek" in bu bölgelerde inkişafına büyük ölçüde hizmeti olmuştur. Sivil halkın ordu Localarını ziyaretinden doğan tanışma ve anlaşma neticesi asker Biraderler de yerli Loca

(*) Washington'da yayınlanan The New Age dergisinin Mart 1960 sayılı nushasında William E. S. Jarrett B.:. imzasiyle çıkan bu yazı E. K. Eyuboğlu B.:. tarafından tercüme edilmiştir.

ve Büyük Locaların kurulmasına yardım etmiştir. Devrim harplerinin sona ermesi üzerine New York Büyük Locasının yetkili vazifelilerinden bir çoğu o sırada İngiliz askeri Localarına bağlı oldukları ve kıtaları ile birlikte memleketi terk etmek üzre bulundukları için 19 Eylül 1783 de yaptıkları bir toplantıda kendi yerlerine gelecek halefleri lehine Büyük Ruhsat kararı aldıktan sonra memleketi terk etmişlerdir.

Devrim Harbi sırasında İngiliz Büyük Locasına bağlı locaların karşılıklı her iki tarafta savaşa katılmaları dikkate değer özel bir durumun meydana çıkmasına sebep olmuştur. Çünkü Nev York ve Massachusetts Eyalet Büyük Localarının her iki muhasım taraf ordu localarına ruhsat verdiği görülmüştür. Hatta bu locaların her biri İngiliz askeri localarından da ruhsat almış veya onların himaye ve idaresi altına girmiş bulunmakta idi. Bu itibarla aynı Büyük Localara bağlı Biraderler birbirleri ile savaşmakta idi.

Locaların Deniz aşırı Ordu içinde teşkil edildiği kesin olarak bilinmektedir. Bunlardan yedisi Pennsylvania Büyük Locası, biri hem Nev York, hem Massachusettes'in St. John (İngiliz) ve S. Andrev (Scoç) büyük localarından ruhsatlı bulunmakta idi. Ne yazıkki Washington Locasının bazı raporlarından ve Amerikan Union Locasındaki kayıtlarından elde edilen bilgi dışında Amerikan Sahra Locaları üzerine esaslı malûmata rastlanmamıştır.

Sahra Localarının önemi West Point N.Y. de 11 Kasım 1779 da Massachusettes Ordu Hattı içinde teşkil edilmiş olan No. 10 Washington locasının raporlarından anlaşılmaktadır. General "Big" John Paterson bu locanın ilk üstadı olmuştur. Üç yıl sonra 1782 de, Locanın St. Andrew Büyük Locasına gelen raporlarına göre de bu tarihe kadar loca tomarına 245 üye yazılmış bulunmakta idi.

Amerikan Union Locası bilindiğine göre "Ordu ile birlikte hareket etmekte ve Işık Sütunu (= Pillar of Light) adı ile Connecticut, New York ve New Jersey de vazife görmekte idi. Bu Loca Roxbury de Şubat 1776 tarihinde St. John Büyük Locasının ruhsatı ile tesis edilmiş idi. İlk Hazine Emini Gen. Parsons, idi. Bu zat locanın ilk üstadı olan Albay J. Clark'ın ölümünden sonra onun yerine Üstad olmuştur. Bir kaç ay içinde Loca New York'a taşındığı zaman ruhsatının tanınması için yaptığı müracaat üzerine N.Y. Eyaleti Büyük Locası ona Askeri Birlik Locası adı ile yeni bir ruhsat vermiştir. Aynı zamanda iki ayrı ruhsata sahip olduğu için bu loca o tarihte tuhaf bir durumda bulunmakta idi. Biraderler esas ruhsata göre meşru sıfatlarını muhafaza etmekle beraber aynı zamanda American Union Locası adını kullanmakta devam etmişlerdir. Yeni yetgi ile tanınmış olan tek hakları American Union Locası mobilyalarının Askeri Birlik Locasına ödünç verilmiş farzedilmesinden ibarettir.

Bu locanın kayıtlarından anlaşıdığına göre Sahra Localarının karşılaştığı en büyük güçlükler karşılıklı husumetlerin devam ettiği zamanlara raslar. Toplantılar büyük kararsızlıklar içinde geçmekte, bazı toplantılar ardı ardına bir hafta içine sığdırılmakta bazan da tek bir toplantı yapılamadan aylar geçmekte idi. Çok defa seçimler de gününde yapılamamakta, zamanı dolmuş vazifeliler Localarında bir toplanma fırsatı çıkıncaya kadar yıl ortası seçimlerini bekletmek zorunda kalmakta idi. Böylece bir buçuk sene aynı hizmette bekleyenler bile olmuştur. Aynı olay namzetlerin kabul muamelesine de tesir etmiştir. Bir süre içinde 29/7/1780 de kaydedilmiş bir müracaatın 18/4/1782 de ki Loca toplantısında görüşülmesi mümkün olmuştur.

En eski Amerikan Sahra Locası New York Eyalet Büyük Locası tarafından 24.7.1775 de ruhsatı verilmiş

olan St. John Alay Locasıdır. Dosyalarda kaydına raslanan bu Locanın daha çok N. Y. şehrinde bir garnizon yerli locası olduğu zan edilmektedir. American ordusu bu şehri tahliyeye mecbur edildiği zaman, Loca da ordu ile harekete geçerek U. S. Taburuna bağlı bir Harp Meydanı Locası sıfatını edinmiştir.

Penna Büyük Locasından ruhsatlı olan Sahra Locaları üzerine pek az malûmat vardır. Üç tanesi Penna'da ikisi N. J. de diğerleri Meryland ve Kuzey Carolinada tesis edilmişlerdi. Bir tanesi bugün Philadelphia da Montgomery Locası adı ile bilinen Birinci Penna Topçu Alayında 19 No.lu loca adı ile 1779 da tesis edilmişti. Ordu birlikleri için verilen bütün ruhsatların Penna Büyük Locası tarafından 1784 de bir listesi tanzim edilmiş olup bu tarihden sonra ordu locaları ya ortadan silinmiş veya yeni bir şekil almışlardır. Penna ruhsatı ile Maryland da kurulan Ordu Locasının ilk Üstadı Gen. M. Gist olup daha sonra bu Üstad Birleşik Amerikan Büyük Üstadını seçecek olan Sahra Locaları delegeler toplantısına başkanlık etmiştir.

Localar arasındaki "karışıklıkları düzeltmek," sulh ve sukûne ulaştırmak amacı ile, Amerikan Union Locası 1779 tarihinde onüç Birleşik Amerikan Eyaleti Büyük Locası teşkilâtının üstünde bir Büyük Üstad seçmek üzre, bütün ordu localarından birer temsilciyi toplanmaya davet etti.

Amerikan Union un kayıtlarına göre 27 Aralık 1779 ve 6 Mart 1780 de Moristown N. J. de yapılan toplantılar Localar konvanı olarak zikredilmiş olduğu halde normal bir loca toplantısı gibi açılmıştır. Bu müzakerelerde teklif, Ordu Localarının desteklemesine rağmen, Massachusettes Büyük Locası tarafından red edilmiştir.

Yetki ile söylendiğine göre Amerikan İstiklâl Savaşında görevli generallerin ekserisi o tarihte Mason olarak

kayıtlı bulunmakta idi. Şüphesiz bunlalrın çoğu Sahra Localarına katılmış veya onlarla ilgilenmişlerdir. Gen. George Washington American Union ve Washington Localarının devamlı ziyaretçisi olduğu gibi sırası düştükçe diğer kardeş locaları ziyaret etmekte idi. (1) Amerikan Union Locasının kayıtlarında bir çok büyük şahsiyetlerin toplantılara katıldığından bahsetmektedir. Pek çok yüksek rütbeli Devlet adamlarının, bu Sahra Localarında tekris edildikleri bilinmektedir. Marquis de Lafayette de bu Masonlardan biridir.

İstiklâl Harbinden sonra Ordu Localarının bir çoğu kapanmış olduğu halde American Union, ordu ile kuzeybatı hududuna taşınmış ve nihayet Marietta, Ohio da yerleşip kalmıştır. Orada önce Ohio Büyük Locasına iltihak etmiş ve bugün faaliyette bulunan Nol American Union Locası adını almıştır.

---

(1) Çevirenin notu : O tarihte Amerikada Masonların sayısı iki üç bini geçmemekte idi. İstiklâl ve Devrim savaşlarına katılan generallerin, iki üçü müstesna, başta Washington olmak üzre, hemen hepsi Mason idi. Onüç Eyaletin istiklâline kavuşmasında, insan hakları beyannamesinin tanzim ve neşrinde sarf ettikleri gayret ve fedakârlıktan başka, hürriyet adalet ve kardeşlik fikirlerinin yayılması ve benimsenmesi hususunda, kendi menfaatlarını hiçe sayarak, gösterdikleri feragat ile halkın takdir ve muhabbetini kazanmış, ve bu sayede mensup oldukları Masonluk teşkilâtının itibar ve şöhretinede hizmet etmişlerdir.

Masonlukta Sembol

★ Necip ALSAN ★

Bilirsiniz ki kaplumbağa yavaşlığı, fil iriliği, gül güzelliği getirir düşüncelere. Çağrışım (tedaî) diyoruz buna. Tilki gibi demek, kurnaz demektir. Tilki kurnazlığın senbolü olabilir. Olabilir diyorum, çünkü senbol olmada aranacak daha başka özellikler var.

Çağlara, çevrelere göre değişir anlamlar, Sarı, Orta Çağ Avrupasında aşağılandırmanın, suçluluğu rengiydi; Çin'de soyluluğun, büyüklüğün rengi.

Kavramların resmini yapamazsak da çehremizi dolduran varlıkların resimlerini yaparız. Barışın resmi olmaz, ama güvercinin resmi olur.

Tufan sularında çalkalandıktan sonra, **Nuh** saçı sakalına karışmış başını pencereden uzatıp bakmış. Bakmiş ki yatışmış suların üzerinde güneş parlıyor; tutmuş, yakınlarda kara var mı diye bir güvercin uçurmuş. Az sonra güvercin, gagasında zeytin dalıyla gelmiş. İşte taze yaprak, işte ana topraktan bir umut. İnsanoğullarına savaş açan tufanın bittiğini, barışın yeryüzüne yeniden geldiğini anlamış Nuh. Bu anlatışın inançlara girdiği çevrelerde, zeytin dalı taşıyan güvercin barış senbolü olmuş.

Bir figürün, bir işaretin, bir objenin senbol değerini taşıması, ancak o figüre, işarete, ya da objeye topluluğun vereceği anlamla gerçeklenir. Böyle ortak bir anlaşma olmazsa senbol yoktur. Yeni devlet doğarken kurucuları ona bayrak bulur. Yetkililerin bu anlaşması senbolu yaratmıştır.

Kavrayışı yerinde her çocuk, güvercin figürünün güvercin resmi olduğunu bir bakışta anlar. Ama bir figürün

barışı anlattığını ne bilsin. Ona bunu öğretmek gerektir. Öğrendikten sonra, güvercinin barış senbolü olduğu yolundaki toplumsal anlaşmaya katılmış demektir. Bir de remiz (= Emblème) var o da senbol. Roné Bailly'nin Dictionnaire des Synonymes'i aralarındaki incelik ayrıalımı şu örnekle gösteriyor : Meş'ale diriliğin senbolüdür. Bunu anlamak kolay. Emhleme daha karışık, bilinmesi daha yorucu. Savaştan sonra barışın geldiğini göstermek, için, savaş tanrısının yere yuvarlanmış başlığını güvercinin yuva kurduğunu çizmek, bir kaç senbolü bir araya geirmektir ki embléme budur.

Senbolik figür demek, itibarî (= Conventionnelle) figür demektir. Bir kavramı anlatmakta, üzerinde anlaşmaya varılmış figür demektir. Terazi hukukçuların senbolü olduğu gibi bakkalların senbolü de olabilir. Ama böyle bir anlaşma yok.

Görülüyor ki bir figürün, bir işaretin, bir nesnenin senbol değerini kazanması için, yalnız çağrışımanın uygun gelmesi yetmez; bunun neyi anlattığı yolunda bir de anlaşma bulunmalıdır. Bu anlaşma bir topluluk içinde gerçeklenmiştir, toplumsaldır.

Masonluk niçin senbollerle uğraşıyor? Bu soruyu karşılamayı denemeden önce, bir az da senbolün ne olmadığını araştırmak gerekiyor:

Senbol fetiş değildir. Büyüsü yoktur. Sancıyan yere resmedildikte ağrıyı kesmez, Slogan değildir. anlayışa çarparak belirli, kesin bir düşünceyi anlatmaz. (Simulaere) değildir. Yaşıyan kavramları anlatması gerekir, ölü düşunceleri değil. Bilirsiniz ki simulacre bir gölgedir, boş senboldür. Korsanlık oynayan çocukların bayrağı senbol olamaz. O ancak simulacre'dir. Bir figürün senbol olması için belirttiği varlığın gerçek, anlattığı düşüncenin diri olması gerekiyor.

Senbol bir kalıp da değildir. Çünki senbol düşünceyi sınırlayıp çerçeveye sokmuyor. Şu halde senbol, formele (= surî) düşüncenin değişmek kalıbı da değil.

Öyle sanıyorum ki, masonluğun senbollerle niçin alış verişte olduğu kendiliğinden çıkacak. Haricî âlemde senbolle simülakrın, senbolle fetişin, senbolle kalıbın, sloganın bir birine karıştırıldığını gördüm. Masonluğun senbollerle ilgilenmesinin küçümsendiğini işittim. Bu her halde düşüncelerimizin bilinmemesinden, bir de simülakrin, sloganın, fetişin eksik yanlarının senbole yüklenmesinden ileri gelmiş olacak. Fetişe kanmak gerilikse senbolün suçu ne? Senbol fetiş değil ki. Slogan bir düşünceyi semalaştırarak kafaya sokuyor, insanı papağanlaştırıyorsa, bundan senbole ne? Senbol slogan değilki. Simülakr ölü varlıkların, ölü düşüncelerin belirtisiyse bundan senbole ne? Senbol simülakr olamaz ki. Evet bir figürün, bir işaretin, bir nesnenin senbol olarak kalabilmesi için belirttiği varlığın yaşaması gerekiyor.

Masonlukta hürriyet, eşitlik, kardeşlik düsturu var. Bu hürriyet ne biçim hürriyettir? Eşitlik ne biçim eşitlik? Kardeşlik ne biçim kardeşlik? Düşünürler bu kamramların sınırlarını arar, yasalar kalıplaştırırlar. Onlar senboller ile iş görmezler. Tariflerle sınırlamalarla uğraşırlar. İşleri de budur. Fakat düşünceler durmaz, değişirler. Çağdan çağa değişirler. Bir çağın eşitliği başka çağın hürriyeti başka çağa zincirdir. Masonluk, düşüncelerine formel, değişmez biçimler verseydi, eskimiş düşüncelerle birlikte kendisi de köhnerdi.

Bilirsiniz ki, **Eflatun**'dan beri filozoflar, düşüncelere kesin biçimler vermeyi denemişlerdir. Geçen yüzyılda Hegel, düşüncelerle yaşayışın çağları arasında karşılıklı alış veriş olduğunu gösterdi. Formel mantığın yerine dialektik mantığı getirdi. Dialektiği sistemleştiren Hegel'se de, Heraklit'den beri bunu sezenler vardı. Masonluk da

formel düşüncelerden kaçınmıştır. Bunda geniş görüşlülüğün de payı olsa gerek. Çağların ilerlemesi durmuyor. Kalıplaşan düşünceler, geçmiş çağlarla birlikte ölüyor. Ölü düşünceler üzerine kurulmuş kurumlar çöküyor. Masonluk ayakta, masonluk genç. Niçin? Çünki o kalıp, formel düşüncelerle donmuyor. Bunun içindir ki o senbollere baş vuruyor. Bunun içindir ki masonluk nedir? diye soranlara iki cümleyle açıklamada bulunmak elde değildir.

Nietzsche Zerdüşt'ü şöyle konuşturur : Gövdeyi daha iyi tanımaya başladığımdan beri, düşünce; benim için bir takım ölçülerle düşünce; ve yok olmayan her şey ancak senbol..."

Tarifler, kalıplar, formel düşünceler ölür. Fakat insanoğullarının dilekleri, eğilimleri, mutluluğu aramaları insanoğulları durdukça yok olamaz. Kesinliğin bulunduğu yerde senbole yer kalmıyor. Fakat tarifin, kesinliğin bulunmadığı yerde senbol, yaşıyan bir dilek, bir eğilim, bir araştırmadır. Senbol tarlaya benziyor. Öyle bir tarla ki, karşısında kollarını kavuşturana bir ot bile vermiyor. Hiç bir düşünceyi tarife, kalıba koyup hazır hazır sunmuyor. Alın teri, çaba bekliyor. Ama bereketi tükenmiyor.

Günümüzün ünlü filozoflarından **Gaston Bachelara,** bilim gelişmelerini inceleyen bir kitabında, atalarımızın suyu, toprağı, ateşi, havayı dört unsur saymalarının psikanalizini yaparken" İnsan, kültür yükselmesiyle insandır, onun tabiatı bu yolla tabiat esiri olmaktan çıkmaktır. diyor. Gaston Bachelard bu sözleriyle insanoğlunun tükenmeyen çabasını anlatıyor. İnsanoğlu durmadan kendi varlığını yontuyor. İşte en diri senbol, bu hiç tükenmeyen çabayı belirten bir senbol olsa gerek.

Maurica Maeterlinck senbol karşısında şairin durumunu şöyle belirtir : Oduncu yaracağı odunu başının üzerine almaz, onu ayağının dibine kor. Böyle yapar ki, kolunun

gücü yer çekiminden yararlansın. O, o işini görürken evrene düzen veren çekim gücünü bir yamak gibi kullanır. Şair de böyledir. O da evrensel insanlığın dileklerini, eğilimlerini belirten senbolleri dile getirmekle gücünü bulur.

Senbollerle insanlığın dileklerinden, araştırmalarından, umutlarından izler mi var? Onlar, insanlık özünden kalmış bir tuz, bir tad mı taşıyor? Öyle sanıyorum ki, masonluğun senbole niçin baş vurduğu - kendi yapısından geldiği için - kendiliğinden belirecek.

Senbollerin taşıdığı yön, üzerinde ayrı ayrı durdukça belirecektir. İnsanoğullarının sürekli dilekleri, eğilimleri üzerinde yapılacak incelemeler ancak tarih ile psikanaliz yolundan verimli olabileceğinden senbollerin incelenmesine de bu iki yoldan girilebileceğini sanıyorum.

Saadet, insan ruhunun vücudde maddeye ihtiyaç arzetmiyecek bir tekamül mertebesine ulaşmasıdır.

Farabî

Hergün biraz daha eskimektesiniz, hergün yeni bir şey öğreniniz.

Eflatun

Çektiğiniz iztiraptan dolayı suçu talia yükletmeyiniz, çünki «taliğ» daima iyilik arar, kötülük bizdedir.

Solon

Eldiven neyi temsil eder (*)

★ Çeviren : Hâmit ÖREN ★

Sembol olarak eldiven, Önlüğün temsil ettiğinden başka bir şey değildir.

Her ikisi de ayni manaya delalet etmektedir, yani temiz bir hayatı remz etmektedir.

Gerek eldiven ve gerekse önlük temizliği gösterir. Her ikisi de Masonluğun eski tekrislerinde bir nevi temizlik vecibesi idi.

Esasında İngiliz ve Amerikan Masonları yalnız önlüğe bağlı kaldıkları ve mevzuat gereğince eldiveni masonik bir sembol olarak tanımadıkları cihetle son zamanlarda eldiven sembolizm sahasında çok mühim olmakdan uzak bulunmaktadır. Eldivenin musaffa ve temiz bir ele izafe edilmesi eski eserlerde kesretle tesadüf olunmaktadır.

1686 senesinden evvel İngiliz masonları namzedleri ve eşlerini eldivenli olarak takdim ederlerdi. Fakat her iki memleketde de hemen hemen bu usulun tatbikine devam edilmemiştir.

Namzetlerin eldiven ile takdim edilmesi hususunun bir (cérémonie) olarak yapılması pek eski olmamakla beraber şimdiye kadar bunun masonluğun mesailerinde veya merasim esnasında muhafaza edildiği ve bazı muntazam localarda azanın hemen hemen muntazaman ellerine beyaz eldiven geçirerek önlük takdıkları malûmdur.

(*) Hamit Ören B.·. tarafından (New Age) dergisinden tercüme olunmuştur.

İngiltere masonluğunun 1598 senesi statüsünde Biraderlerin 10 şiling değerinde birer eldiven tedarik etmeleri lüzumu emr olunmaktadır.

Mesleğin muhtelif kademeleri arasında eldiven kullanılması bazı masonlara garip görünmüş ise de spéculatif masonluk, amelî masonluğu takip etmesile eldiven takılması usulü büsbütün ortadan kalkmamışdır.

Yüksek dereceli masonların ziyaretlerinde ve is'adlarda, mesainin açılış ve kapanışlarında eldiven giydiklerini de burada ilâveten zikretmek icap eder.

İyilik elinden gelmiyorsa bari, kötülük etme ki senden sonra adın iyi anılsın.

Şeyh Sadi

Kötülerle ülfet insanı kötü yapar, Küçücük bir bulut parçası koskoca güneşin nurunu karartır.

Hakim Sinaî

Savaşmaya kadir olanlar açıkca hareket ederler, olmıyanlar, desiseye, mugalataya baş vururlar.

Farabî

Mason Aleminden haberler :

Avusturya'da : Avusturya Grand Loge'unu oniki yıl idare etmiş olan Bernard Scheihelbaver B.·. yetmiş yaşını doldurması doldurması münasibetiyle vazifeden ayrılmış olduğundan yerine Carl Henke B.·. intihap edilmişdir.

Avusturya Kraliyet tarafdarlarının organı olan La Tradition Dergisi Avusturya millî marşının bir mason ezgisinden mülhem olduğunu açıklamışdır.

Avusturya Grand Loge'u Büyük Üstadı bu mühim mes'ele hakkında şunları söylemişdir :

"Anlaşıldığına göre bu makalenin yazarı Mozart'ın besteleri hakkında oldukça malûmat sahibidir. Mozart mensup bulunduğu mason locası için bestelediği (Kardeşler el'ele verelim) güftesiyle başlayan ve loca Biraderleri tarafından koro halinde terennüm edilen bir marş (= Hymne) den mülhem olmuşdur. Avusturya Cumhuriyetinin, bu mason marşının güftesini değiştirmek suretiyle, bestesini alıp millî marş olarak kabul etmesinde masonlar tarafından bir teklif vaki olmamışdır."

*
**

İtalya'da : İtalya'da mevcut iki Grand Loge ile iki Suprême Conseil yıllardan beri ihtilaf halinde bulunuyorlardı. Anlaşmaya varan iki taraf, Roma'da akdedilen 26 Nisan 1960 tarihli anlaşma ile birleşmiş olduğundan İtalya'da şimdi yalınız bir Suprême Conseil ile bir Grand Loge bulunmakdadır.

*
**

Yunanistan'da : Bir çok hukûmet reisleri gibi Yunanistan kralı George de masondur. Kral bilhassa mason localarının hayır işleriyle ilgilenir. Kral'ın masonluğa intisabına kadar Yunan Ortodoks klisesi Yunan Grand Loge'unu hiristiyanlık aleyhdarı olarak telakki ettiği için taraflar arasında gerginlik devam etmekte idi; Kral bu gerginliği mümkün mertebe gidermeğe çalışmakda ise de henüz tamamiyle muvaffak olamamışdır.

Yunanistan Juridiction'una bağlı bulunan Kıbrıs, Mısır ve Sudan Locaları azası ile birlikte bu memleketde 60 Loca ve 5.000 kadar mason vardır.

*
**

Son umumî harp sırasında Yunanistan, Almanlar tarafından işgal edilince Alman Gestaposu Grand Loge binasına yerleşmiş ve otarihte Yunanistan Mebusan Reisi ve ayni zamanda Mason Büyük Üstadı bulunan Philtos Papageorgiyi de tevkif etmişdi.

DEĞERLİ BİR KİTAP

Sayın Kemalettin Apak tarafından derin bir vukuf ve emekle vücude getirilen :

Ana Çizgileriyle Türkiye Mason Tarihi

unvanlı 231 sahifelik eserde Türk Masonluğunun kuruluş tarihinden bu güne kadar geçirdiği muhtelif devre ve safhalar hakkında ilgi çekici tarihî bilgi verilmektedir. Her Mason Biraderin alaka ile okuması lazımgelen bu değerli eseri bütün biraderlerimize tavsiye ederiz.

N O T : Beş Liradan ibaret olan bu kıymetli eserin bedeli (Meşrutiyet Caddesi No. 111 /Tepebaşı) adresimize hariçten Posta havalesiyle gönderilmesi veya bizzat Lokalimizden alınması rica olunur.

Tashih

Sahife 2155 de 5. satırın (bir tecelli) sözünden sonra (ile bize hükmeden kader aslında makul ve sırrına) cümlesi bulunacak.

Sahife 2155 de 4 üncü paragrafın başındaki kelime (biz kaderimizle) olacak.

Sahife 2156 : 3 üncü paragraf 4. satırındaki (ruhum) sözü (ruh) olarak okunacak.

Sahife 2158 : 11 inci satırdaki (gir) sözü (bir) dir.

Sahife 2166 : 2 inci paragrafın 5. satırındaki (heyetinin) sözü (hey'etini) olacak.

Sahife 2170 : 4. paragrafın (*) işaretiyle gösterilen haşiye çizgisi altında ((*) çevirenin notu) cümlesi ilâve olunacak.

Fiata 125 Kurug